

РОБЪРТ ЛУИ СТИВЪНСЪН

ОСТРОВЪТ НА СЪКРОВИЩАТА

ДОКТОР ДЖЕКИЛ И ГОСПОДИН ХАЙД

ЧЕТИВО ЗА ЮНОШИ

РОБЪРТ ЛУИС СТИВЪНСЪН

ДОКТОР ДЖЕКИЛ И

ГОСПОДИН ХАЙД

Превод: Евгения Паничерска-Камова

chitanka.info

„Доктор Джекил и господин Хайд“ е първообраз на научна фантастика. Двамата герои са коренно различни един от друг. Авторът третира познатия философско-етичен проблем за борбата между доброто и злото в човешката натура. Тези противоположни качества са изобразени почти напълно абстрактно; забулени в тайнственост, те са подчинени на свръхестествени сили. Романът напомня някои произведения на Едгар Алън По.

ИСТОРИЯТА С ВРАТАТА

Адвокатът господин Атърсън беше човек с намръщено лице, което никога не се разведряваше от усмивка; равнодушен, скъп на думи и стеснителен в разговор, с флегматични реакции; слаб, висок, сух, мрачен и пак по своему мил. На срещи с приятели и когато виното му харесаше, нещо много човечно искреще в очите му, нещо, което наистина никога не намираше отражение в неговия говор, но което се проявяваше не само в характерния израз на лицето му след вечеря, а по-често и по-красноречиво в неговия живот. Беше строг към себе си; пиеше джин, когато бе сам, за да подтисне склонността си към хубавото вино; и въпреки че обичаше театъра, не беше прекрачил прага на нито един в продължение на двадесет години. А проявяваше подчертана търпимост към другите; понякога се интересуваше почти със завист от силната възбуда на духа, която ни тласка към злодеяния; и при всяка крайност бе по-скоро склонен да помага, отколкото да упреква. „Влече ме Каиновата ерес — казваше той по своя себичен начин; — оставям своега брата да върви към дявола, както си ще.“ При този негов характер съдбата често го правеше единствения уважаван познат с добро влияние в живота на пропадащи хора. И към такива лица, докато посещаваха кантората му, той никога не показваше ни най-малка промяна в своето поведение.

Без съмнение това изкуство беше лесно постижимо за Атърсън; защото той беше сдържан до крайност и даже приятелството му изглеждаше основано на подобно спонтанно добродушие. Като истински скромен човек той си имаше кръг, създаден по силата на случайността; точно така набираше приятелите си адвокатът. Негови приятели бяха роднините му или тези, които познаваше от най-дълго време; привързаността му, подобно на бръшляна, растеше с времето; тя не се обуславяше от това дали обектът е подходящ, или не. Оттук без съмнение идваше и близостта му с Ричард Енфийлд, далечен негов роднин, известен светски човек. Мнозина недоумяваха какво намират двамата един в друг или какви общи теми на разговор биха могли да ги

занимават. Тези, които ги срещнха случайно по време на неделните им разходки, твърдяха, че не си говорели нищо, изглеждали съвсем унили и със задоволство приемали появлата на всеки приятел. При все това двамата отдаваха голямо значение на тези разходки, считаха ги за най-приятното преживяване през седмицата и не само пренебрегваха заради тях случаи, които им предлагаха приятно прекарване, но даже отхвърляха делови ангажименти, за да могат необезпокоявани да се насладят на неделната разходка.

Случи се при една от тези техни разходки да се озоват на една странична улица в шумен квартал на Лондон. Улицата беше малка и, както се казва, тиха, но в нея се водеше оживена търговия в делнични дни. Обитателите ѝ, изглежда, бяха заможни и всички обзети от надеждата за още по-голямо преуспяване; те влагаха излишъка от своите печалби в кокетство, така че фасадите на магазините по тази улица имаха някак си подканващ вид, напомняха редица усмихнати продавачки. Даже в неделя, когато уличката скриваше голяма част от своя пищен чар и беше почти напълно безлюдна, тя блестеше за разлика от своите съседки подобно на огън в гора и със своите новобоядисани кепенци, лъснати металически части и забележителна обща чистота и спретнатост веднага привличаше и радваше окото на минувача.

През две врати от единия ѝ край, вляво, като се отива към изток, редицата сгради отстъпваше място на входа за един двор; и точно там някакво мрачно здание издаваше напред своя фронтон. Беше двуетажно, без никакъв прозорец, само една врата нания етаж и сляпа, избеляла стена на горния; във всичко то носеше белега на дълго, осъдително нехайство. Вратата, на която нямаше нито звънец, нито чукче, беше подкожурена и мръсна. Скитници се бяха отбивали във входа и палили клечки кибрит; на стъпалата — деца играли на магазин, някакъв ученик опитвал ножчето си по корнизите и цяла вечност никой не беше се показал да изпъди тези неканени гости или да поправи нанесените от тях вреди.

Господин Енфийлд и адвокатът бяха от другата страна на улицата, но когато се изравниха с входа, първият вдигна към него бастуна си и го посочи.

— Забелязвал ли си някога тази врата? — попита той и щом събеседникът му отговори утвърдително, прибави: — Тя е свързана в

съзнанието ми с една много странна история.

— Наистина ли? — попита Атърсън с — лека промяна в гласа. — И каква е тя?

— Ето как стана — започна Енфийлд. — Връщах се дома от едно място накрай света, към три часа в тъмна зимна нощ, и пътят ми минаваше през една част от града, където наистина нищо друго не се виждаше освен лампи. Улици след улици и всички хора спят, улици след улици и всички осветени като за празнично шествие, и всички пусти като църкви — докато накрая стигнах до такова състояние на духа, когато човек се ослушва и ослуша и започва да жадува да зърне полицай. Изведнъж забелязах две фигури: едната на дребен човек, който с бързи стъпки куцукаше към изток, и другата на момиче, около осем–десет годишно, което тичаше с всички сили по една пресечка. И двамата никак съвсем естествено се сблъскаха на ъгъла и тогава дойде ужасната част от тази история, защото мъжът невъзмутимо стъпка детето и го остави стенещо на земята. Звучи ужасно, но още пострашно беше да — се види. Това не приличаше на човек; наподобяваше по-скоро демон. Развиках се, хукнах подир него, хванах го за яката и го върнах при стенещото дете, където вече се бяха събрали доста хора. Той беше съвсем спокоен и не се съпротивяваше, но ми хвърли поглед така страшен, че просто се изпотих. Притеклите се хора бяха близките на детето, а след малко пристигна и лекарят, за когото било изпратено момичето. То не беше зле, а по-скоро изплашено, както каза „касапинът“, и сигурно ще помислиш, че с това историята свършва. Но имаше едно интересно обстоятелство. Бях изпитал никакво отвращение към господина от пръв поглед. Такива съвсем естествено бяха и чувствата на близките на детето. Но най-силно ме порази самият лекар. Той беше обикновен сух медик, с неопределена възраст, без всякакъв колорит, с подчертан единбургски акцент и емоционален почти колкото гайда. Чувствата му едва ли се различаваха от нашите: всеки път, когато погледнеше към моя пленник, „касапинът“ побледняваше от желание да го убие. Знаех какво има наум, както и той знаеше какво мисля аз. И тъй като не можеше да става въпрос за убийство, сторихме най-близкото възможно. Казахме на човека, че можем и ще направим такъв скандал от това, щото името му да се опозори от единния край на Лондон до другия. Ако имаше приятели или се ползваше с никакво доверие,

щяхме да положим всички усилия да ги загуби. И през цялото време, докато разгорещено му изреждахме нашите заплахи, държахме жените на страна, защото бяха освирепели като харпии. Не бях виждал толкова много излъчващи силна омраза лица, а посред тях стоеше виновникът с някакво мрачно, презрително хладнокръвие — също изплашен, това можах да забележа, той понасяше всичко със сатанинско спокойствие.

— Ако решите да направите капитал от този инцидент — каза той, — аз съм наистина безпомощен. Всеки порядъчен човек би желал да избегне подобен скандал. Кажете колко искате.

Ние настоявахме да даде сто лири на близките на детето, той явно искаше да намали, но нашето поведение не му предвещаваше нищо добро и накрая се съгласи. Оставаше да вземем парите. И къде, мислиш, ни заведе той? Точно до тази врата. Завъртя един ключ, влезе вътре и веднага се върна с десет златни лири в брой и чек за останалите, платим на приносителя от Кутс. Чека бе подписан с име, което не бих могъл да спомена, въпреки че е съществено за моята история, но това е много известно име; то често се появява в печата. Сумата беше безбожно голяма, ала подписьт, стига да беше истински, показваше човек с много по-богати възможности. Позволих си да обърна внимание на въпросния господин, че цялата работа изглежда съмнителна; че обикновено човек не се пъха в — някакво мазе в четири часа през нощта, за да излезе оттам с чек за близо сто лири, подписан от другого. Той обаче беше съвсем спокоен и язвителен:

— Не се тревожете, ще остана с вас, докато отворят банката, и сам ще осребря чека.

След тези думи ние тръгнахме: докторът, бащата на детето, онзи приятел и аз, и прекарахме остатъка от нощта в моята кантора; на сутринта, като закусихме, отидохме заедно в банката. Подадох чека и казах, че имам всички основания да мисля, че това е фалшификация. Нищо подобно. Чекът се оказа истински.

— Не думай! — възклика Атърсън.

— Виждам, че чувствуващ нещата като мене — каза Енфийлд. — Да, това е неприятна история. Защото онзи човек беше лице, с което никой не би желал да има нещо общо, един наистина отвратителен човек, а другият, който беше подписан чека, е олицетворение на благоприлиchie, уважаван и най-лошото — той е твой приятел, който върши, както хората казват, добри дела. Трябва да беше станал жертва

на шантаж; честен човек заплаща грешките на младостта си, които сега му излизат през носа. Ето защо наричам дома с тази врата „Къщата на шантажа“. Въпреки че това даже далеч не обяснява всичко — прибави Енфийлд и потъна в размисъл.

Атърсън го откъсна от мислите му, запитвайки ненадейно:

— А знаеш ли случайно дали човекът, подписал чека, живее там?

— Изглежда правдоподобно, нали? — отговори Енфийлд. — Но аз случайно забелязах адреса му; той живее на някакъв площад.

— И ти не запита приятеля си за къщата с тази врата? — рече Атърсън.

— Не, проявих деликатност — беше отговорът. — Не обичам да задавам въпроси; то ми напомня за деня на Страшния съд. Запиташи някого нещо и сякаш търкулаваш камък. Стоиш си ти горе на хълма, а камъкът тръгва надолу, повличайки други камъни, и изневиделица някакъв мил човечец (за когото не би ти минало през ум) е ударен по главата в своята градинка и семейството му трябва да смени името си. Не, драги, за мене това е правило: колкото повече нещо мирише на нечиста работа, толкова по-малко да питам.

— И много хубаво правиш — каза адвокатът.

— Но все пак огледах мястото — продължи Енфийлд. — Почти не прилича на къща. Няма друга врата и никой не влиза или излиза през тази освен много рядко господинът от моето приключение. Има три прозореца на първия етаж, които гледат към двора, и никакви долу; те са винаги затворени, но чисти. А — има и комин, който обикновено пуши; така че навярно някой живее там. И все пак не е много сигурно, защото сградите са така нагъсто в този двор, че трудно може да се каже къде свършва едната и къде започва другата.

Двамата продължиха разходката си в мълчание и след известно време Атърсън каза:

— Това твое правило е добро.

— Да, така е — отговори Енфийлд.

— Но след всичко това — продължи адвокатът — аз все пак искам да запитам: как е името на човека, който стъпка детето?

— Хм, не виждам какво може да навреди подобен въпрос. Този човек се казваше Хайд.

— Да — каза Атърсън. — А как изглеждаше?

— Не е лесно да се опише. Има нещо странно в неговия вид, нещо отвращаващо, нещо крайно противно. Никога не съм виждал човек, който така да ме отблъсква, и въпреки това едва ли мога да кажа защо. Трябва да е нещо уродлив; той прави силно впечатление на такъв, макар че не мога да кажа точно в какво отношение. Има безспорно странен вид, но къде е странното у него, не ми е ясно. Опитите да определя това остават безплодни. Не че ми липсва памет: виждам го пред очите си ясно и в този момент.

Атърсън отново измина известно разстояние, без да продума, вглъбен в мисли. После попита:

— Сигурен си, че той си има ключ?

— Любезни мой... — започна Енфийлд, изненадан до крайност.

— Да, зная — прекъсна го Атърсън; — зная, че навярно изглежда странно. Работата е там, че не питам за името на другия човек, защото вече ми е известно. Виждаш ли, Ричард, твойят разказ попадна в целта. Ако не си бил точен в някоя подробност, по-добре се поправи още сега.

— Мисля, че би могъл да ме предупредиш — отговори другият малко сърдито. — Но аз бях точен до педантичност, както, се изразяваш ти. Човекът има ключ; и което е по-важно, още го има. Видях го да го използва преди по-малко от седмица.

Атърсън въздъхна дълбоко, но вече не каза нито дума. Младежът след малко поднови разговора.

— Ето още един урок за мен да не казвам нищо — рече тон. — Срамувам се от дългия си език. Нека се условим никога вече да не се връщаме на този въпрос.

ТЪРСИ СЕ ГОСПОДИН ХАЙД

Същата вечер Атърсън се прибра в ергенската си квартира в мрачно настроение и седна да вечеря, но не му се ядеше. Имаше навик в неделя, след като се нахрани, да вземе някой том от скучните си богословски книги, наредени на писалищната маса, и да се настани до камината; когато часовникът на близката църква удареше дванадесет, той спокоен и с благодарност си лягаше. Тази вечер обаче, веднага щом прибра масата, Атърсън взе свещ и отиде в кабинета си. Там отвори сейфа, извади от най-секретната му част един документ, надписан на плика „Завещание на доктор Джекил“, и седна да проучи съдържанието му. Завещанието беше собственоръчно написано, защото Атърсън, въпреки че пое грижата да го съхранява, бе отказал да окаже и най-малка помощ в съставянето му; текстът гласеше, че ако Хенри Джекил, доктор по медицина и по право, член на Кралското дружество за съдействие на развитието на естествознанието, почине, цялото му имущество преминава в ръцете на неговия „приятел и благодетел“ Едуард Хайд; освен това, ако доктор Джекил „изчезне или необяснимо отсъствува за период по-дълъг от три календарни месеца“, споменатият Едуард Хайд автоматически получава наследството на Хенри Джекил и е свободен от всякакви задължения, освен да заплати някои малки суми на прислугата на доктора. Този документ отдавна бодеше очите на адвоката. Той го презираше не само от професионално гледище, но и защото обичаше трезвите, общоприети постъпки в живота. За него чудачеството беше проява на нескромност. А фактът, че — не знаеше кой е този господин Хайд, още повече засилваше негодуванието му. Сега пък, след като нещата изведнъж се промениха, го гневеше това, че му е известен този човек. Достатъчно зле ти действува само името на такъв субект. Но когато това име се окичи с отвратителни атрибути, булото на дребните съмнения и догадки, които го обгръщаха досега, се разкъса и изникна образът на един дълбоко ненавистен човек.

— Мислех, че проявата на Джекил е някаква лудост — каза си гласно той, като връщаше омразната хартия на мястото й в сейфа, — ала сега това ми изглежда като истински позор.

След тези думи той загаси свещта, облече връхна дреха и тръгна към площад Кевъндиш, тази цитадела на медицината, където живееше неговият приятел, известният доктор Лениън, и приемаше многобройните си пациенти. „Ако някой знае нещо, това ще бъде само той“ — мислеше си Атърсън.

Важният камериер го познаваше и го покани; без да чака, въведоха го направо в столовата, където доктор Лениън си пиеше виното. Това беше сърдечен, със здрав вид, енергичен, червендалест мъж, с кичур преждевременно побеляла коса, буен и решителен. При вида на Атърсън той скочи от стола си и го посрещна с протегнати ръце. Неговата сърдечност изглеждаше малко театрална, но беше всъщност съвсем непринудена. Защото двамата бяха стари приятели, съученици и състуденти, много се уважаваха; за тях можем да кажем и това, което не винаги се среща в отношенията на двама приятели: напълно си допадаха в компания.

След малко общи приказки адвокатът насочи разговора към темата, която така неприятно занимаваше съзнанието му.

— Предполагам, Лениън — каза той, — че ти и аз сме двамата най-стари приятели на Хенри Джекил.

— Бих искал да бяхме по-млади — изкиска се доктор Лениън. — Но, струва ми се, така е. А какво от това? Напоследък го виждам рядко.

— Наистина ли? — каза Атърсън. — Мислех, че имате общи интереси, които ви свързват.

— Имахме — беше отговорът. — Но вече повече от десет години Хенри Джекил е твърде чудат за мене. Нещо странно започна да става с него, с ума му; въпреки че, разбира се, продължавам да се интересувам от него, както казват, заради старото приятелство, аз се виждам съвсем рядко с този човек. Такива глупости дрънка — прибави докторът и пламна като божур, — че те биха охладили даже приятелството на Дамон и Питий^[1].

Този малък изblick на гняв беше нещо като облекчение за Атърсън. „Трябва да са имали различия по някои научни въпроси“ — помисли си той; и тъй като не беше човек с научни страсти (освен по съставянето на нотариални актове), адвокатът даже прибави:

— Няма по-лошо от това!

Атърсън помълча, за да може приятелят му да се успокои; после зададе въпроса, за който беше дошъл.

— Попадал ли си някога на едно негово протеже... някой си Хайд? — попита той.

— Хайд? — повтори Ленин. — Не. Никога не съм чувал за него. Никога досега.

Това беше цялата информация, която адвокатът отнесе със себе си в голямото мрачно легло, където дълго се мята, докато малките часове на утрото пораснаха в големи. Това беше една неспокойна нощ за неговото измъчено съзнание, ровещо се в тъмнина и обсадено от въпроси.

Камбаните на църквата, която бе така удобно близо до жилището на господин Атърсън, удариха шест часа, а той все още се блъскаше над проблема. Отпърво този проблем въздействуващ само върху интелекта му; но сега и въображението му биде ангажирано или по-скоро покорено и както лежеше и се мяташе в тъмнината на нощта и на стаята със спуснати завеси, историята, разказана от Енфийлд, премина през съзнанието му като ред картини. Той почувствува огромно поле от лампи в нощния град; после видя фигурата на, бързо движещия се човек, после на тичащото от жилището на доктора дете и как двамата се срещнаха и този чевек-демон стъпка детето и отмина, без да обръща внимание на писъците му. После видя стая в богат дом, където приятелят му лежи заспал, сънува и се усмихва на сън; вратата се отваря, завесите на леглото се отдръпват, спящият чува името си и — поглежда — до леглото му стои една фигура, на която е дадена власт, и даже в тази късна доба той трябва да стане и изпълни волята ѝ. Фигурата в тези две фази преследва като кошмар адвоката цялата нощ; и когато в отделни моменти успяваше да задреме, я виждаше да се промъква още по-потайна през спящите домове или да се движи все по-бързо и по-бързо до зашеметяване през все по-широки лабиринти на осветения от лампи град и на всеки уличен ъгъл да смачка по едно дете и да го оставя да стене. А фигурата, нямаше лице, по което да я познае; даже в сънищата му тя нямаше лице или пък имаше, но то го объркваше и се разтопяваше пред очите му; така именно в съзнанието на адвоката възникна и бързо нарасна изключително силното, почти необикновено любопитство да види чертите на истинския господин

Хайд. „Ако можех поне веднъж да го погледна — мислеше си той, — загадката може би ще се разпръсне и разбули, както обикновено става с тайнствените неща, когато ги анализираме добре.“ Тогава би успял да си намери някаква причина за странното предпочтение или връзка (наречете го както искате) на своя приятел и даже за будещите удивление клаузи на завещанието. Можеше това лице да заслужава да се види: лице на човек, който е без милост; лице, което само като се покаже, да събуди в съзнанието на мъчно впечатляващия се Енфийлд трайна омраза.

От този миг нататък Атърсън започна да следи вратата на страничната улица с магазините. Сутрин преди работа, по обед, когато беше много зает и времето оскъдно, вечер на замъглената луна, при всякакво осветление и всякакви часове на обезлюдяване или многолюдност адвокатът биваше на своя пост.

„Щом той е господин Хайд — мислеше си Атърсън, — аз ще съм господин Сиик^[2].“

И най-сетне търпението му биде възнаградено. Беше хубава вечер, без валеж; въздухът мразовит, улиците чисти като под на бална зала; лампите не поклащащи никакъв ветрец, те хвърляха неподвижни петна от светлина и сянка. Към десет часа, когато магазините се затваряха, улицата опустяваща и въпреки глухия тътен от съседните лондонски улици, ставаше много тиха. И най-слабите звуци стигаха надалеч: шум от къщите се носеше от двете страни на улицата, приближаващите стъпки на минувач закънтяваха доста преди появата на самия него. Атърсън беше стоял вече няколко минути на поста си, когато почувствува да приближават някакви особени леки стъпки. През своите нощи бдения той отдавна вече бе свикнал със странния начин, по който стъпките на някой човек, още докато е доста далеч, изведнъж се открояват ясно от големия шум и тътен на града. И все пак вниманието на Атърсън сега за пръв път беше някак остро и докрай заангажирано; с едно силно суеверно предчувствие за успех, той се отдръпна във входа на двора.

Стъпките бързо наблизиха и внезапно закънтяха по-силно, когато минувачът дойде, отсам проката. Адвокатът, поглеждайки от своето прикритие, можа скоро да види кой приближава: беше дребен и много просто облечен човек; видът му, макар от разстояние, силно отблъсна наблюдаващия. Тръгна право към вратата, пресичайки

улицата, за да спести време, и с приближаването извади от джоба си ключ, като всеки, който се прибира у дома си.

Атърсън пристъпи и го докосна по рамото:

— Господин Хайд, струва ми се?

Хайд се сви със съскащо пресекване на дъха. Но страхът му беше само моментен и въпреки че не гледаше адвоката в лицето, отговори доста хладнокръвно:

— Да, така се казвам. Какво желаете?

— Виждам, че се готовите да влезете — отговори адвокатът. — Аз съм стар приятел на доктор Джекил, казвам се Атърсън и живея на улица Гонт, трябва да сте чували името ми; срещайки ви тук, мислех, че бихте могли да ме приемете.

— Няма да намерите доктор Джекил, той не е у дома си — отговори господин Хайд, като пъхаше ключа. И изведнъж, но все още без да поглежда нагоре, попита: — Как научихте за мен?

— Вие от своя страна — каза Атърсън — бихте ли ми направили една услуга?

— С удоволствие — отговори другият. — Каква ще бъде тя?

— Да ми позволите да видя лицето ви — допълни адвокатът.

Хайд се поколеба; след това навярно в резултат на някакво внезапно решение, обръна лицето си предизвикателно; няколко секунди двамата втренчено се взираха един в друг.

— Сега вече ще ви познавам — каза Атърсън. — Може да се окаже полезно.

— Да — отговори Хайд; — и аз смяtam, че е добре, дето се срещнахме; впрочем ето ви моя адрес — и той даде номера на една улица в Сохо.

„Боже милостиви! — рече си Атърсън. — Дали и той не мисли за завещанието?“ — Но запази съмнението за себе си и само измърмори нещо в отговор на дадения му адрес.

— А сега — каза другият, — как ме познахте?

— По описание — беше отговорът.

— Чие описание?

— Ние имаме общи приятели — каза Атърсън.

— Общи приятели! — повтори като ехо господин Хайд малко дрезгаво. — Кои са те?

— Джекил например — отвърна адвокатът.

— Той никога не ви е казвал! — извика Хайд, почервенял от гняв.
— Не мислех, че можете да лъжете.

— Спокойно — каза Атърсън, — това не е подобаващ език.

Другият избухна в дивашки смях и следващия миг с необикновена бързина отключи вратата и изчезна в къщата.

Обзет от силно беспокойство, адвокатът постоя пред входа. После бавно пое по улицата, като спираше на всяка втора крачка и се хващаше за челото, подобно на човек, изпаднал в душевен смут. Проблемът, който го мъчеше в момента, бе от онези, които рядко намират решение. Господин Хайд беше блед и дребен като джудже; правеше впечатление на уродлив, без да можеш да назовеш точно недъга му; имаше неприятна усмивка, държа се към адвоката с ужасна смесица от кротост и нахалство и говореше с дрезгав, шепнещ и като че ли отпаднал глас — всички тези качества бяха против него, но пак не можеха да обосноват докрай онова отвращение, погнуса и страх, което Атърсън изпитваше към този човек. „Трябва да има нещо друго — си каза озадачен адвокатът, — нещо повече, но не зная как да го назова. Боже, та той почти не прилича на човек! По-скоро е човекоподобно същество или пък е нещо като доктор Фел^[3]? Или това е лъчение от една противна душа, която прозира през своя тленен образ и го изменя? Последното, струва ми се; защото, о бедни мой Хенри Джекил, ако някога съм откривал печата на сатаната на нечие лице, то е на лицето на твоя нов приятел.“

Зад ъгъла, на изхода на страничната улица, имаше площад с хубави стари къщи, сега в по-голямата си част изгубили някогашната си претенциозност и давани под наем като апартаменти или отделни стаи на всякакъв вид и с всякакво положение хора: гравьори на карти, архитекти, второстепенни адвокати и агенти на съмнителни предприятия. Една от къщите обаче, втората от ъгъла, продължаваше да стои без наематели; пред нейната врата, която говореше за голямо богатство и разкош, макар че сега тънеше в мрак и само ветрилообразният прозорец над нея светеше, Атърсън спря в почука. Отвори му добре облечен възрастен слуга.

— Доктор Джекил в къщи ли е, Пуул? — запита адвокатът.

— Ще проверя, господин Атърсън — каза Пуул и покани посетителя в голям, удобен, с нисък таван хол, настлан с каменни

плочи, отопляван както извънградските къщи от буен огън в камината и обзаведен със скъпи дъбови мебели.

— Бихте ли почакали тук край огъня, господине? Или да ви запаля лампа в столовата?

— Ще почакам тук, благодаря — каза адвокатът, приближи и се облегна на високата решетка пред камината.

Холът, в който той остана сега самичък, беше любима приумица на неговия приятел доктора; самият Атърсън беше свикнал да говори за него като за най-приятната стая в Лондон. Но тази вечер той беше дълбоко потресен: лицето на Хайд гнетеше паметта му; той чувствуваше, което рядко ставаше с него, отвращение и погнуса от живота; и в мрачното си настроение като че ли четеше някаква закана в отблясъците, които пламъците на огъня хвърляха върху полираните шкафове, а бавно помръдващата сянка върху тавана. Засрами се, че му олекна, когато Пуул се върна да каже, че доктор Джекил е излязъл.

— Видях господин Хайд да влиза през вратата на старата дисекционна, Пуул — рече Атърсън. — Това редно ли е, когато доктор Джекил го няма в къщи?

— Съвсем редно, господин Атърсън — отговори слугата; — господин Хайд си има ключ.

— Изглежда, твоят господар има голямо доверие в този млад човек, Пуул — подхвани другият, размишлявайки.

— Да, господине, наистина е така — отговори Пуул. — На нас всички ни е наредено да му се подчиняваме.

— Аз не си спомням някога да съм се запознавал с този Хайд — продължи Атърсън.

— Съвсем не, господине. Той никога не вечеря тук — отговори главният слуга. — Въсъщност ние много малко го виждаме в тази част на къщата; той най-често идва и си отива през лабораторията.

— Добре; лека нощ, Пуул.

— Лека нощ, господин Атърсън.

И адвокатът пое към дома си много огорчен. „Бедният Хари Джекил — мислеше си той, — нещо ми подсказваше, че е затънал дълбоко! Той беше буен на младини, наистина доста отдавна; но по закона на бога няма ограничения. Това трябва да е причината: призракът на някой стар грях, язвата на някакво скрито безчестие; наказание и pede claudio^[4], идващо години след като паметта е

забравила и себелюбието е простило грешката.“ Адвокатът, изплашен от тази мисъл, се зарови за известно време в собственото си мигало, опипвайки всяко кътче на паметта си, да не би случайно да изскочи оттам изневиделица старо злодеяние. Миналото му беше доста безупречно: малцина биха могли да четат летописите на своя живот с такова слабо беспокойство; въпреки това Атърсън се почувствува крайно унижен от много злини, които беше сторил, и отново възвисен от трезва и плаха благодарност, задето неведнъж бе на косъм от извършването на осъдителни деяния и все пак не ги беше извършил. Тогава, завръщайки се към предишния предмет на размишленията си, той долови искрица надежда. „Този господин Хайд, ако бъде проучен — рече си адвокатът, — сигурно ще се стигне до неговите тайни: тъмни тайни, такива, в сравнение с които дори най-лошите тайни на бедния Джекил биха напомняли слънчев лъч. Нещата не могат да продължават така. Побиват ме тръпки, като си помисля как тая твар се промъква като крадец до леглото на Хари; бедният Хари, какво ще изпита, щом се събуди! И опасността от това, защото ако този Хайд подозре съществуването на завещанието, може да побърза да наследи всичко. О-о, аз трябва да сложа прът в колелото... само Джекил да ми позволи — прибави той, — само Джекил да ми позволи.“ Защото Атърсън още веднъж видя пред очите си като в огледало странните клаузи на завещанието.

---

[1] Дамон и Питий (гр.мит.) — двама предани, неразделни приятели. — Б.р. ↑

[2] Игра на думи: „хайд“ (англ.) — крия се, „сиик“ (англ.) — търся; „хайд енд сиик“ — криеница. — Б.р. ↑

[3] Доктор Фел, бивш декан на колежа „Крайс чърч“ в Оксфорд, символизира човек, към когото изпитваме неволна антипатия. — Б.р. ↑

[4] Незабелязано (лат.). — Б. р. ↑

ДОКТОР ДЖЕКИЛ БЕШЕ СЪВСЕМ СПОКОЕН

Подир две седмици съвсем случайно докторът даде една от своите приятни вечери за около пет–шест свои стари близки приятели, всички интелигентни, почтени господа и всички ценители на хубавото вино; и Атърсън направи така, че остана, след като другите си отидоха. Това не беше нещо ново, беше се случвало десетки пъти. Там, където обичаха Атърсън, обичаха го както се полага. Домакините задържаха строгия адвокат, когато безгрижните и с по-развързани езици бяха вече на прага; обичаха неговата ненатрапчива компания, да се насладят на усамотението, да отрезват своето съзнание чрез богатото мълчание на този човек след разточителството и напрежението на веселбата. Доктор Джекил не беше изключение от това правило и както седеше сега на другия край на камината — едър, добре сложен, без бръчки по лицето мъж на петдесет години, може би с малко лукав вид, но подчертано способен и любезен, — можеше човек да разбере от погледите му, че изпитва искрено и топло чувство към Атърсън.

— Исках да поговоря с тебе, Джекил — започна адвокатът. — Спомняш си твоето завещание, нали?

Всеки страничен наблюдател би сметнал за неуместен въпроса; докторът обаче го прие весело.

— Бедни ми, Атърсън — каза той, — ти си нещастен с такъв клиент. Не съм виждал човек по-разстроен от тебе поради това мое завещание, като изключим разочарованието на онзи тесногръд педант Лениън от това, което нарече моя научна ерес. О-о, зная, той е добър човек — няма защо да се мръщиш, — един прекрасен човек и аз винаги държа да се виждам често с него. Все пак Лениън е тесногръд педант; несведущ, досаден педант. Никой никога не ме е разочаровал повече от Лениън.

— Ти знаеш, че аз никога не съм одобрявал този документ — продължи Атърсън, безмилостно пренебрегвайки новоповдигнатия въпрос.

— Завещанието ми? Да, наистина, зная това — рече докторът малко остро. — Казвал си ми го.

— Е, добре, аз пак ти го казвам — продължи адвокатът. — Удаде ми се да науча нещо за младия Хайд.

Голямото хубаво лице на доктор Джекил побледня чак до устните и нещо помрачи очите му.

— Не искам да слушам повече — заяви той. — Струва ми се, че се разбрахме да не говорим по този въпрос.

— Онова, което чух, е гнусно — каза Атърсън.

— То не може да промени нещата. Ти не разбираш положението ми — отговори докторът с известна непоследователност в държанието си. — Аз съм в окайно състояние, Атърсън; положението ми е много особено... много. И не може да се оправи просто с един разговор.

— Джекил — каза Атърсън, — ти ме познаваш: аз съм човек, на когото можеш да се довериш. Освободи съзнанието си от този кошмар с доверие; и не се съмнявам, че ще мога да те измъкна от усложнението.

— Добри ми Атърсън — рече докторът; — много мило от твоя страна, изключително мило! Не мога да намеря думи да ти благодаря. Напълно ти вярвам: бих ти се доверил повече, отколкото на всеки друг, повече, отколкото на самия себе си, ако имах избор. Но наистина не е това, което предполагаш, не е така лошо и само за да успокоя сърцето ти, ще ти кажа едно: когато пожелая, мога тутакси да се освободя от Хайд. Давам ти честната си дума и отново ти благодаря. Ще прибавя само още една думичка, Атърсън, която, уверен съм, ще вземеш откъм добрата й страна; това е частна работа и те моля да не се месиш в нея.

Атърсън помисли малко, загледан в огъня.

— Не се съмнявам, че си съвсем прав — каза той най-сетне, като ставаше.

— Но понеже зачекнахме този въпрос, и то за последен път, надявам се — продължи докторът, — има едно нещо, което бих искал да разбереш. За мен бедният Хайд наистина значи много. Зная, че си го видял; той ми каза и се боя, че е бил груб. Но аз искрено се интересувам много от този млад човек и ако умра, Атърсън, искам да ми обещаеш, че ще се държиш добре е него и ще му осигуриш правата. Мисля, че би го направил, стига да знаеше всичко, и ще ме облекчиш от голям товар, ако ми обещаеш.

— Не мога да се преструвам, че някога ще го обикна — отговори адвокатът.

— Не искам това — замоли Джекил, поставил ръка върху ръката на другия, — апелирам само за справедливост. Аз само те моля да му помогнеш заради мене, когато вече няма да ме има.

Атърсън изпусна въздишка, която не можа да възпре.

— Добре — каза той, — обещавам.

СЛУЧАЯТ С УБИЙСТВОТО НА КЕРЮ

Около година по-късно, през месец октомври 18... година, Лондон беше потресен от едно престъпление с изключителна жестокост и което стана още по-забележително поради високия ранг на жертвата. Някаква прислужница, която живеела сама в къща недалеч от реката, в единадесет часа се качила на горния етаж в стаята си. Въпреки че през малките часове нощем над града на кълба се влачеше влага, до полунощ биваше безоблачно и уличката, към която гледал прозорецът на прислужницата, била ярко осветена от пълната луна. Тя, изглежда, обичала романтичните настроения, защото седнала на сандъка си, който бил точно йод прозореца, и изпаднала в мечтателен размисъл. Никога, уверяваше прислужницата, обляна в сълзи, като разказваше за своето преживяване, не е била в подобри отношения с хората и не са я вълнували по-нежни чувства към целия свят. Както си седяла, забелязала да се приближава по уличката един възрастен и красив господин с побелели коси, а срещу него идвал друг, много дребен господин, на когото в началото тя обърнала малко внимание. Когато се приближили на достатъчно разстояние, за да могат да разговарят, което било точно под прозореца ѝ, по-възрастният се поклонил и поздравил другия с много красив жест на учтивост. Не изглеждало обектът на неговия поздрав да е личност от голяма важност; по-скоро по протегнатата ръка на стария могло да се съди, че питал за пътя; но луната осветявала лицето, докато говорел, и на момичето било приятно да го наблюдава — издавало такъв невинен и със старовремска любезност характер, ала все пак с нещо високопарно, като някакво основателно самодоволство. Изведнъж погледът на прислужницата попаднал на другия и тя съзряла с изненада, че това е господин Хайд, който веднъж посетил господаря ѝ и към когото изпитвала чувство на омраза. В ръката си той носел тежък бастун, който си подмятал, но не отговорил нито дума и само слушал със злостно нетърпение. После внезапно избухнал в неописуема ярост, удрайки крак в земята, размахвайки бастуна, държейки се (както

описва прислужницата) като луд човек. Възрастният господин отстъпил крачка назад с вид на много изненадан и обиден; тогава Хайд излязъл извън всички граници на приличие и го съборил с удари на земята. В следващия миг с маймунска ярост той затъпкал жертвата си, нанасяйки ѝ с бастуна безброй удари; можело да се чуе как костите на стария се чупят и тялото отскочило на пътя. При ужаса на тази гледка с викове прислужницата припаднала.

Било вече два часът, когато тя дошла на себе си и повикала полиция. Убиецът си бил отишъл много преди това; но жертвата му лежала там на уличката, невъобразимо обезобразена. Бастунът, с който било извършено злодеянието, макар че бил от никакво рядко, много здраво и тежко дърво, се счупил в средата при страшния изблик на тази безразсъдна жестокост; едната част се била търколила в близката канавка — другата несъмнено била отнесена от убиеца. У жертвата намерили кесия и златен часовник, но никаква визитна картичка или книжа освен едно запечатано писмо с поставена на него марка, което носело името и адреса на господин Атърсън.

То беше донесено на адвоката на следващата сутрин, преди да е станал от леглото; и той, щом го зърна и чу за случилото се, наду изтежко бузи.

— Не мога да кажа нищо, докато не видя трупа — каза той. — Това може да е много сериозно. Имайте любезността да почакате да се облека. — Със същото сериозно изражение адвокатът закуси набързо и отиде в полицейския участък, където бяха отнесли трупа. Щом влезе в клетката, Атърсън кимна.

— Да — каза той, — познавам го. Съжалявам, но трябва да кажа, че това е сър Денвърз Керю.

— Боже мой, господине — възклика инспекторът, — възможно ли е? — И в следния миг очите му светнаха от професионална амбиция. — Това ще вдигне голям шум — каза той. — А може би вие ще ни помогнете да намерим убиеца. — И накратко разказа какво е видяла прислужницата и показва счупения бастун.

Атърсън вече бе изтръпнал, когато споменаха името на Хайд; но щом поставиха пред него бастуна, той повече не можеше да се съмнява; позна го, макар счупен и очукан — същия бастун, който преди много години беше подарил на Хенри Джекил.

— Този господин Хайд човек с нисък ръст ли е? — запита той.

— Изключително дребен и изключително отвратителен го описва прислужницата — каза инспекторът.

Атърсън помисли малко и после вдигна глава.

— Ако дойдете с мене — рече той, — смятам, че ще мога да ви заведа в къщата — му.

До това време беше вече девет часът сутринта и беше паднала първата мъгла за сезона. Огромен покров с цвета на шоколад се спускаше от небето, но вятърът непрекъснато нападаше и разгонваше тези наредени като в боен ред изпарения; така че докато файтонът пълзеше от улица в улица, Атърсън наблюдаваше най-разнообразни степени и нюанси на дрезгавина; защото на едно място биваше тъмно като в късните часове на вечерта, а другаде сиянието бликаше с наситен огненокафяв цвят, като заревото на необикновен пожар; някъде мъглата за миг съвсем се разпръсваше и блед сноп дневна светлина прозираше измежду кръжащите валма. Мрачния Сохо, гледан под тези менящи се проблясъци, със своите кални пътища и неу碌едни минувачи и със своите лампи, които още не бяха загасени или пък бяха наново запалени, за да надвият това ново тъжно нахлуване на мрака, изглеждаше на адвоката като квартал от някакъв кошмарен град. Собствените му мисли също имаха най-мрачни краски и като хвърли поглед към спътника си, усети някаква нотка на страх от закона и пазителите на закона, който в някои моменти може да обземе и най-честните хора.

Когато файтонът спря на посочения адрес, мъглата се поразсея и откри съмнителна улица, публичен дом, долнопробен френски ресторант, магазин за евтини стоки и салати за по два пенса, много дрипави деца, сгушени във входовете, и много жени от различни националности, отиващи, с ключ в ръка, да обърнат някъде по чашка; в следващия миг мъглата отново легна над тази част от града, кафява като умбра^[1], и откъсна Атърсън от заобикалящата го мизерна среда. Това беше домът на любимеца на Хенри Джекил, на человека, наследил четвърт милион лири стерлинги.

Една стара жена с лице като от слонова кост и сребристи коси отвори вратата. Имаше зло лице, пригладено от лицемерие, но чудесни обноски. Да, каза тя, това е домът на господин Хайд, само че той не си бил в къщи; върнал се късно през нощта и отново излязъл след по-малко от час. В това нямало нищо чудно, тъй като навиците му били

доста странни и той често отсъствуval — не била го виждала цели два месеца до вчера.

— Много добре, тогава искаме да видим стаите му — рече адвокатът; и когато жената се опита да упорствува, че това е невъзможно, той прибави: — Пропуснах да ви представя този човек: инспектор Нюкомън от Скотланд Ярд.

Искра на злорадство се появи на лицето на жената.

— А-а — зяпна тя, — той има неприятности? Какво е направил?

Атърсън и инспекторът размениха погледи.

— Не изглежда много да го обичат — забеляза последният. — А сега, добра ми госпожо, аз и господинът ще поразгледаме това-онова.

От цялата къща, в която не живееше друг освен старата жена, Хайд ползваше само две стаи; но те бяха обзаведени луксозно и с добър вкус. Един шкаф беше пълен с вина, сервизите бяха от сребро, покривките и бельото на леглото — изящни, една хубава картина висеше на стената, вероятно подарък (предположи Атърсън) от Хенри Джекил, голям ценител на изкуството, а килимите — скъпи и с приятен колорит. В момента обаче стаите носеха белега на неотдавнашно и припряно тършуване, по пода имаше разхвърляни дрехи, с джобове извадени навън, чекмеджета със здрави ключалки стояха отворени, в огнището купчина сива пепел от изгорени много хартии. Оттам инспекторът изрови кочана на една зелена чекова книжка, който беше устоял на действието на огъня; втората половина от бастуна беше намерена зад вратата и тъй като това затвърди неговите подозрения, полицейският служител заяви, че е доволен. Едно посещение в банката, където няколко хиляди лири се оказаха в сметката на убиеца, допълни неговото задоволство.

— Можете да бъдете сигурен, господине — каза инспекторът на Атърсън, — той е в ръцете ми. Трябва да си е загубил ума, иначе никога нямаше да остави бастуна, а още по-малко да изгори чековата книжка. Ами че парите са животът на човека! Няма нужда да правим нищо друго: само ще го чакаме в банката и ще го намерим по бележките.

Последното обаче не беше така лесно осъществимо, защото Хайд беше споменал твърде малко хора — дори господарят на прислужницата го беше виждал само два пъти; нямаше никакви данни за неговото семейство; никога не беше се снимал, а няколко души,

които можеха да го опишат, не съвпадаха в описанията си, както се случва с незаинтересованите хора. Тяхните мнения съвпадаха само в едно и то беше натрапчивото чувство за силна уродливост, което той оставяше у другите.

---

[1] Умбра — кафява минерална боя. — Б.р. ↑

СЛУЧАЯТ С ПИСМОТО

Беше късно следобед, когато Атърсън се озова пред вратата на доктор Джекил и Пуул го прие веднага и го преведе през кухненските помещения и през един двор, който някога е бил градина, до сградата, която с безразличие бе наричана лабораторията или дисекционната зала. Докторът беше купил къщата от наследниците на известен хирург и тъй като собствените му предпочитания бяха по-скоро химически, отколкото анатомически, промени предназначението на сградата в дъното на градината. За пръв път адвокатът биваше приеман в тази част от квартираната на приятеля си и той с любопитство разгледа мрачната, без прозорци постройка; взираше се с неприятното чувство за нещо необичайно, като минаваше през залата, която някога е била пълна с жадни за знания студенти, а сега стоеше неприветлива и глуха, масите — покрити с химическа апаратура, подът — с кутии и осеян с разхвърляна слама от опаковки, всичко това на слабо проникващата от куполата светлина. В дъното една стълба водеше до врата, тапицирана с червено сукно, и през нея най-сетне Атърсън бе въведен в кабинета на доктор Джекил. Беше голяма стая, околовръст с вградени стъклени шкафове, обзаведена между другото и с едно голямо овално огледало и работна маса; тя имаше три прашни, с железни решетки прозорци, които гледаха към двора. В камината гореше огън, на полицата над нея беше запалена лампа, защото мъглата започваше да прониква силно и в къщите, и там, близо до топлината на огъня, седеше доктор Джекил с вид на много болен човек. Той не стана да посрещне посетителя, само подаде студената си ръка и го поздрави с променен глас.

— Чу ли новината? — попита господин Атърсън веднага след като Пуул ги остави сами.

Докторът потръпна.

— Крещяха за това на площада — каза той. — Чух ги от столовата си.

— Само една дума още — продължи адвокатът. — Керю беше мой клиент, но и ти също, затова не бих искал да те поставям натясно.

Нали не си направил тази лудост да криеш Хайд?

— Атърсън, кълна се в бога — извика докторът, — кълна се в бога, вече никога няма да го погледна. Давам честната си дума пред тебе, че от днес нататък той не съществува за мен на този свят. Край на всичко това. И Хайд наистина не се нуждае от моята помощ, ти не го познаваш така, както аз го зная; той е в безопасност, напълно в безопасност, помни думите ми; за него вече никой няма да чуе.

Адвокатът слушаше мрачно; не му харесваше трескавият начин, по който говореше приятелят му.

— Изглеждаш доста сигурен за него — каза той; — и за себе си навярно си прав; надявам се, че си прав. Но ако дойде до съд, твоето име може да се спомене.

— Съвсем сигурен съм за него — отговори Джекил: — имам основания, които не мога да споделя с никого. Обаче за едно нещо можеш да ме посъветваш. Получих писмо и не зная дали да го покажа на полицията. Бих искал да го оставя в твои ръце, Атърсън; ти можеш разумно да прецениш, уверен съм; имам такова доверие в тебе!

— Страхуваш се, изглежда, че то може да предизвика залавянето му? — предположи адвокатът.

— Грешиш — каза другият, — никак не ме е грижа какво ще стане с Хайд; вече ми дойде до гуша от него. Боя се за самия себе си, тази неприятна история доста ме излага на опасност.

Атърсън помисли малко: беше изненадан от egoизма на приятеля си и все пак му олекна.

— Добре — рече той най-после, — дай да видя писмото.

То беше написано със странен прав почерк и подписано „Едуард Хайд“; накратко даваше да се разбере, че доктор Джекил, благодетелят на неговия автор, комуто Хайд така недостойно се бил отплатил за хилядите негови добрини, не бива да се беспокои за безопасността на виновния, тъй като Хайд имал сигурен начин да избяга. Адвокатът хареса писмото: то поставяше в по-добра светлина близостта между двамата, отколкото той я виждаше, и даже се упрекна за предишните си подозрения.

— Пликът у тебе ли е? — попита Атърсън.

— Изгорих го — отговори Джекил, — преди да си дам сметка. Но на него нямаше марка. Писмото беше предадено на ръка.

— Мога ли да го задържа и да помисля до утрe?

— Бих искал изцяло да решаваш вместо мен — беше отговорът.
— Аз изгубих вяра в себе си.

— Добре, ще помисля — отговори адвокатът. — А сега една още дума: Хайд ли диктува условията в завещанието ти, отнасящи се до изчезването?

Докторът изглеждаше обхванат от пристъп на отпадналост; той здраво стисна устни и кимна.

— Знаех си — каза Атърсън. — Мислел е да те убие. Ти се отърва.

— Даже нещо повече — отговори натъртено докторът: — получих добър урок. Божичко, какъв урок беше това! — И той закри лицето си с ръце.

На излизане адвокатът спря да размени някоя дума с Пуул.

— Впрочем — каза той — някакво писмо са донесли днес; как изглеждаше приносителят?

Но Пуул беше категоричен, че нищо не е било донасяно освен по пощата.

— И то само разни известия — прибави той.

Посетителят си отиде с подновени страхове. Явно писмото беше дошло през вратата на лабораторията; може да е било написано и в кабинета; — ако беше така, то трябваше да се разглежда по-различно и с повече внимание. Вестникарчетата по улиците се надвикивали с прегракнали гласове: „Специално издание! Дръзкото убийство на един депутат!“ Това беше краят на Джекил като приятел и като клиент; и Атърсън не можеше да предприеме нищо, без да въвлече във вихрушката на скандала доброто му име. Трябваше да вземе деликатно решение и колкото и да беше сдържан по природа, започна да изпитва нужда от съвет. Той не трябваше да го направи пряко; но може би щеше да стигне до него със заобикалки.

Скоро след това седеше край своята камина с главния си помощник Гест от другата страна и между тях на достатъчно разстояние от огъня бутилка старо вино, което дълго беше стояло без достъп на светлина в мазето на къщата. Мъглата все още тегнеше над потопения в нея град, където лампите блещукаха като карбункули^[1]; и през плътната завеса на тези ниски водни пари градският живот продължаваше да пулсира в големите си артерии с порива на мощн вятър. Но стаята изглеждаше приветлива на светлината на огъня. В

бутилката киселините отдавна се бяха разтворили, великолепният цвят беше омекнал с времето, както се обогатяват цветовете на стъклописите, а топлината на горещите есенни следобеди, събирана в плода на лозята по стръмните склонове, беше готова да излезе на свобода и разпръсне мъглите на Лондон. Несъзнателно адвокатът се размекна. Гест беше човекът, от когото най-малко пазеше тайни, и не винаги бе сигурен, че запазва толкова, колкото имаше намерение. Гест често ходеше по работа у доктора: познаваше Пуул; едва ли беше пропуснал да научи за близките отношения на Хайд с този дом; можеше да си направи известни избоди. Дали в такъв случай няма да е добре и Гест да види едно писмо, което разбулва тази загадка? И най-вече Гест, бидейки специалист в преценяването на почерци, ще приеме тази стъпка като естествена. Служителят при това беше и добър съветник; той рядко бе прочитал такъв странен документ, без да направи някоя забележка; по няя именно Атърсън би могъл да определи насоката на своите бъдещи действия.

— Трагична е тази история със сър Денвърз — каза той.

— Да, наистина. Тя предизвика доста негодуване сред обществото — отговори Гест. — Този човек трябва да е бил луд.

— Бих искал да чуя мнението ви по един въпрос — рече Атърсън. — Имам на разположение документ, написан собственоръчно от убиеца; но моля то да остане в тайна, защото още не зная какво да правя с този документ. В най-добрия случай това е някаква отвратителна история. Но ето, съвсем по вашата специалност, подписа на един убиец.

Очите на Гест светнаха и той веднага се зае разпалено да го проучва.

— Не, господине — каза той, — не е луд, но почеркът е странен.

— И безспорно много странен човек го е писал — добави адвокатът.

Точно в този момент слугата влезе с една бележка.

— Това от доктор Джекил ли е, господине? — попита помощникът. — Струва ми се, че познах почерка. Нещо лично, предполагам.

— Обикновена покана за вечеря. Защо? Искате да я видите?

— Един момент. Благодаря, господине! — И помощникът постави двата листа един до друг и усърдно сравни написаното в тях.

— Благодаря — повтори той още веднъж, връщайки листовете; — много интересен почерк.

Последва пауза, през която Атърсън се бореше със себе си.

— Защо ги сравнихте, Гест? — запита той изведнъж.

— Хм, има доста очевидна прилика — отговори Гест; — двата почерка в много отношения са еднакви. Само наклонът е различен.

— Странно — каза Атърсън.

— Наистина, както казвате, странно е — потвърди Гест.

— Аз не бих разказал за тази бележка, разбирате, нали? — допълни адвокатът.

— Да, господине — рече помощникът. — Напълно разбирам.

Веднага щом Атърсън остана сам същата вечер, той заключи бележката в сейфа си и не я извади повече оттам. „Хубава работа! — каза си той. — Подражава почерка на един убиец!“ И кръвта замръзна в жилите му.

---

[1] От карбункул — скъпоценен камък с червен цвят. — Б.р. ↑

ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНАТА СЛУЧКА С ДОКТОР ЛЕНИН

Времето течеше; хиляди лири бяха предложени за възнаграждение, защото смъртта на сър Денвърз се приемаше като обида към обществото, обаче Хайд изчезна от окото на полицията, сякаш никога не бе съществувал. Беше, разбира се, изровено много от неговото минало и все компрометиращо; излязоха наяве истории за жестокостта на този човек, понякога така коравосърден и яростен, за неговия безчестен живот, за странните му познанства, за омразата, която, изглежда, беше съществувала всичките му прояви. Но за това къде се намира сега — нито дума. От момента, когато напусна къщата в Сохо през нощта на убийството, той просто изчезна от лицето на земята и постепенно, с течение на времето, Атърсън започна да се съвзема от огъня на своята тревога и да се успокоява. Смъртта на сър Денвърз беше според него повече от изкупена с изчезването на Хайд. Сега, след като бе премахнато злото влияние над него, доктор Джекил започна нов живот. Той излезе от своето усамотение, поднови връзките с приятелите си, стана отново тихен чест гост и домакин; и както винаги е бил известен със своята благотворителност, сега стана известен и с набожността си. Беше зает, но излизаше често на чист въздух, правеше добрини; лицето му изглеждаше като да се отваря и просветва от някакво вътрешно съзнание за изпълнен дълг. И в продължение на два месеца докторът беше на спокойствие.

На осми януари. Атърсън вечеря у доктора заедно с малка компания. Ленин също присъствува там и домакинът разговаря с тях както едно време, когато тримата бяха неразделни приятели. На дванадесети и четиринадесети отказаха да приемат адвоката. „Докторът се е затворил в къщи — рече Пуул — и не приема никого.“ На петнадесети той опита отново и пак му беше отказано; и тъй като бе свикнал през последните два месеца да вижда приятеля си почти всеки ден, това връщане към усамотението от страна на Джекил му

подействува тягостно. На петата вечер покани Гест да вечеря с него, а на шестата отиде у доктор Лениън.

Там поне не му бе отказан прием; но когато влезе, бе поразен от промяната, настъпила във вида на доктора. На лицето му ясно бе изписана смъртната му присъда. Червендалестият мъж бе станал блед; тялото му беше отпуснато, беше видимо оstarял. И все пак не толкова тези признания на явна физическа отпадналост привлякоха вниманието на адвоката, колкото погледът и държането на приятеля, които показваха някакъв дълбоко загнезден в съзнанието му ужас. Не можеше да се предположи, че докторът се страхува от смъртта, и все пак Атърсън се изкушаваше да подозира именно това. „Да — мислеше той, — Лениън е лекар; навярно знае състоянието си, знае, че дните му са преbroени; а то е повече, отколкото човек може да понесе.“ Ала когато Атърсън спомена за лошия му вид, Лениън с голяма твърдост заяви, че са му преbroени дните.

— Преживях голямо сътресение — каза той — и няма никога да се оправя. Остават ми само няколко седмици. Наистина животът беше приятен, аз го обичах; да, Атърсън, аз го обичах. Понякога си мисля, че ако знаехме всичко, щяхме да бъдем по-доволни да ни няма.

— Джекил също е болен — отбеляза Атърсън. — Виждал ли си го?

Лицето на Лениън обаче се промени и той вдигна треперещата си ръка.

— Не искам повече нито да видя, нито да чуя за доктор Джекил — каза той с висок развълнуван глас. — За мен тази личност не съществува и те моля да ми спестиш всякакви приказки за човек, когото считам за мъртвец.

— Не думай! — възклика Атърсън и после, след известна пауза, продължи: — Мога ли да помогна нещо? Ние сме трима стари приятели, Лениън; няма да живеем толкова, че да се сближим с други.

— Всичко е свършено между нас — отговори Лениън; — питай и него, ако не вярваш.

— Той не иска да ме приеме — каза адвокатът.

— Това не ме учудва — беше отговорът. — Някой ден, Атърсън, след като умра, ти навярно ще научиш цялата тази история от игла до конец. Аз не мога да ти кажа. Впрочем ако искаш да разговаряш с

мен за други неща, остани и бъди желан гост; ако ли не, тогава, за бога, върви си, защото не понасям този проклет въпрос.

Веднага щом се прибра, Атърсън седна и писа на Джекил. Оплака се от това, че не го допускат в дома му и прояви интерес към причината за този нещастен разрыв с Лениън; другият ден му донесе дълъг отговор, често формулиран много патетично, а на места мрачно загадъчен. Скарването с Лениън било окончателно: „Аз не обвинявам стария ни приятел — пишеше Джекил, — но споделям мнението му, че не трябва никога повече да се виждаме. Възнамерявам отсега нататък да водя напълно изолиран живот; ти не трябва да се учудваш, нито да се съмняваш в приятелството ми, ако понякога вратата ми е затворена даже за тебе. Трябва да ме оставиш да вървя по моя мрачен път. Аз съм си навлякъл наказание и опасност, които не мога да назова. Аз съм първият измежду грешниците, аз съм също и първият между страдалците. Не мислех, че на земята има място за страдания и ужас така недостойни; а ти, Атърсън, можеш да направиш само едно, за да облекчиш съдбата ми, и то е — да уважаваш моето мълчание.“ Атърсън беше изумен; вредното влияние на Хайд беше премахнато, докторът се беше възвърнал към своите стари занимания и връзки; само преди седмица имаше всички изгледи Джекил да се радва на бодра и почтена старост. Сега в един само миг приятелството, спокойствието на съзнанието и целият смисъл на живота му бяха рухнали. Такава голяма и внезапна промяна говореше за лудост; но като се имат пред вид държането и думите на Лениън, навярно тук се коренеше нещо много по-дълбоко.

След седмица доктор Лениън легна на легло и за по-малко от половин месец се помина. Вечерта след погребението, което много опечали Атърсън, той се заключи в кабинета си и седна на меланхоличната светлина на една свещ, извади и сложи пред себе си плик, адресиран от ръката и запечатан с печата на покойния му приятел. „ЛИЧНО! Да се предаде на ръка САМО на Дж. Дж. Атърсън, а ако адресантът умре преждевременно, да се унищожи, без да се чете.“ Така категорично беше надписано писмото и адвокатът се страхуваше да погледне съдържанието му. „Погребах един приятел днес — мислеше си той, — а дали това няма да ми коства още един?“ После осъди страха си като нелоялност и счупи печата. Вътрешната съдържина на плика, запечатан по същия начин и подписан: „Да не

се отваря преди смъртта или изчезването на доктор Хенри Джекил.“ Атърсън не можеше да повярва на очите си. Да, беше казано изчезването: тук отново, както и в онова налудничаво завещание, което той отдавна беше върнал на автора му, фигурираше идеята за изчезването и името на Хенри Джекил поставено в скоби. В завещанието идеята беше изникнала под злокобното внушение на онзи Хайд; там тя беше вложена с твърде ясна и отвратителна цел. Но написано от ръката на Ленин, какво трябваше да означава това? Довереникът беше обхванат от голямо любопитство и желание да пренебрегне забраната и проникне веднага докрай в тези загадки; но професионалният дълг и верността му към покойния приятел бяха безспорни задължения, ето защо Атърсън пъхна плика колкото може по-навътре в личния си сейф.

Едно нещо е да подтиснеш любопитството, друго — да го победиш; и малко съмнително беше от този ден нататък дали Атърсън ще желае компанията на своя единствен жив другар, както преди. Имаше добри чувства към него, но мислите му бяха неспокойни и плахи. Той наистина отиде да го посети; ала почувствува облекчение, като му отказаха да го приемат; може би дълбоко в сърцето си предпочитаše да говори с Пуул на стъпалата пред входа и сред въздуха и шумовете на града, отколкото да бъде допуснат в този дом на доброволно изгнание и да седи и говори с неговия загадъчен самотник. Пуул нямаше приятни новини. Докторът сега повече от всяко се усамотявал в кабинета си над лабораторията, където спял понякога; бил избухлив, много мълчалив, не четял; приличал на човек, който си е научил нещо. Атърсън така свикна с непроменящия се характер на тези сведения, че лека-полека съвсем разреди посещенията си.

КАКВО СЕ СЛУЧИ НА ПРОЗОРЕЦА

Една неделя, когато Атърсън правеше обичайната си разходка с Енфийлд, двамата отново се озоваха на същата странична улица и когато дойдоха пред вратата, спряха и се взряха в нея.

— Да — рече Енфийлд, — с тази история поне се свърши. Повече няма да видим господин Хайд.

— Надявам се — отвърна Атърсън. — Казах ли ти, че веднъж го видях и споделих чувството ти на отвращение?

— Едното е неделимо от другото — забеляза Енфийлд. — Впрочем за какво ли магаре си ме сметнал: да не зная, че това е задният вход на дома на доктор Джекил! И когато сам го открих, то беше отчасти по твоя вина.

— Значи, си открил това, така ли? — рече Атърсън. — В такъв случай да влезем в задния двор и погледнем към прозорците. Да ти кажа право, безпокоя се за бедния Джекил; имам чувството, че дори отвън присъствието на приятел може да му помогне.

Дворът беше студен, малко влажен и потънал вече в здрач, въпреки че небето още светлееше от залеза. Средният от трите прозореца бе полуотворен и Атърсън съзря доктор Джекил, седнал край този прозорец, да вдишва въздуха с безкрайна тъга и вид на неутешим затворник.

— Хей, Джекил! — извика той. — Вярвам, ти си по-добре.

— — Страшно съм отпаднал, Атърсън — отговори докторът унило; — страшно. Няма да трае дълго, слава богу.

— Много стоиш затворен — каза адвокатът. — Трябва да излизаш и активизираш кръвообращението си като нас с Енфийлд. Запознайте се: братовчед ми господин Енфийлд — доктор Джекил. Хайде сега, вземи си шапката и излез набързо с нас.

— Много си добър — въздъхна докторът. — Как бих искал да поизляза, но не, не, не, съвсем невъзможно е; не смея. И все пак, Атърсън, много се радвам, че те видях, това е наистина голямо

удоволствие. Бих ви поканил горе с господин Енфийлд, ала тук е така неподредено!

— Тогава — каза адвокатът добродушно — най-доброто, което можем да направим, е да постоим тук долу и да си поговорим.

— Точно това щях да си позволя да предложа — отговори докторът с усмивка.

Но още недоизрекъл, усмивката изчезна от лицето му и се смени с изражение на такъв ужас и отчаяние, че кръвта замръзна в жилите на двамата господа долу. Те видяха това само за миг, защото прозорецът бе начаса затворен. Този миг обаче беше достатъчен и те напуснаха двора, без да продумат. Пак в мълчание прекосиха улицата и едва когато попаднаха на една магистрала, която и в неделния ден проявяваше признания на живот, Атърсън най-сетне се обърна и погледна спътника си. И двамата бяха пребледнели; в очите им се четеше многозначителен ужас.

— Бог да ни е на помощ! — повтори два пъти Атърсън.

Но Енфийлд само поклати тежко глава и продължи да върви в мълчание.

ПОСЛЕДНАТА НОЩ

Атърсън седеше край камината една привечер, след като се бе нахранил, когато го изненада появата на Пуул.

— За бога, Пуул, какво те носи насам? — извика той и поглеждайки го, добави: — Но какво ти е? Да не би докторът да е болен?

— Господин Атърсън — каза прислужникът, — нещо не е в ред.

— Седни и вземи чаша вино — рече адвокатът. — Така. А сега спокойно и ясно ми кажи какво искаш.

— Вие познавате навиците на доктора, господине — отговори Пуул — и как се затваря в къщи. Е, той пак се затвори в кабинета и това никак не ми харесва — да не съм жив, ако ми харесва. Страх ме е, господин Атърсън.

— Слушай, добри човече — каза адвокатът, — говори ясно. От какво се страхуваш?

— Аз живея в страх вече цяла седмица — рече Пуул, упорито пренебрегвайки въпроса — и не мога да понасям повече.

Видът на слугата достатъчно потвърждаваше думите му, държането му се беше изменило неимоверно и с изключение на мига, в който съобщи най-напред за страхъта си, той нито веднъж не погледна адвоката в очите. Седеше с чашата вино на колене, още недокосната, и поглед, впит в един ъгъл на стаята.

— Не мога да понасям повече — повтори той.

— Хайде — подкани го адвокатът, — виждам, че имаш сериозно основание, Пуул; виждам, че нещо наистина е нередно. Опитай се да ми разкажеш какво е то.

— Струва ми се, че има нещо нечисто — отвърна Пуул дрезгаво.

— Нечисто! — викна адвокатът доста изплашен и по-скоро склонен да се разсърди от това. — Нечисто! Какво искаш да кажеш?

— Не смея да кажа нищо, господине — беше отговорът; — но вие ще дойдете може би с мен и ще видите сам.

Вместо отговор Атърсън скочи и взе шапката и връхната си дреха, но забеляза с почуда голямото облекчение, което се появи на лицето на камериера, както и това, че той остави чашата вино недокосната, за да го последва.

Беше ветровита, студена, типична за март вечер, с бледа луна, която лежеше по гръб, като че ли вятърът я беше съборил, и с носени от вятъра тънки, прозрачни облаци. Вятърът затрудняваше говора и зачервяваше лицата. Освен това той необикновено беше изпразнил улиците от хора, защото Атърсън си каза, че никога не е виждал тази част на Лондон така обезлюдена. Искаше му се тя да е друга; пръв път в живота си оствърчаваше такава нужда: да види или докосне себеподобни същества; защото, колкото и да се бореше против това, в съзнанието му се раждаше съкрушителното предчувствие за беда. Площадът, когато стигнаха до него, беше изпълнен с вятър и прах и тънките стъблата на дърветата в градината се удряха в оградата. Пуул, който през целия път вървеше крачка-две напред, сега се дръпна към средата на тротоара и въпреки острия вятър свали шапката си и избърса чело с една червена носна кърпа. Но въпреки бързината, с която се бе движил, това не бяха капки пот от умора, а влагата на някаква задушаваща мъка; защото лицето му беше бледо, а гласът, когато заговори, дрезгав и пресекнал.

— Е, господине, пристигнахме — каза той — и дано даде господ да няма нищо нередно.

— Амин, Пуул — отвърна адвокатът.

Тук слугата почука много внимателно, вратата се отвори на предпазната верижка и един глас попита отвътре:

— Ти ли си, Пуул?

— Да — каза Пуул, — отвори.

Холът, когато влязоха в него, беше силно осветен; огънят гореше с високи пламъци и около огнището цялата прислуга, мъже и жени, стояха сгушени като стадо овци. При вида на Атърсън камериерката избухна в истерични хълцания, а готвачката, изплаквайки „Слава богу, това е господин Атърсън“, изтича напред, като че ли да поеме в ръцете си.

— Какво има? Та вие сте всички тук — рече строго адвокатът. — Много лошо, много неприлично; вашият господар ще бъде крайно недоволен.

— Те до един се страхуват — каза Пуул. Последва глуho мълчание, никой не протестира, само камериерката извиси глас и заплака силно.

— Мълкни! — обрна се към нея Пуул с ярост, която издаваше собственото му нервно напрежение; и наистина, когато момичето зарида по-силно, всички се стреснаха и обрнаха лица към вътрешната врата в очакване на нещо ужасно. — А сега — продължи Пуул, този път към момчето, което се грижеше за кухненските прибори — дай ми една свещ и ние веднага ще се справим с тази история. — После помоли господин Атърсън да дойде с него и го поведе към задния двор.

— Господине — каза той, — вървете колкото можете по-тихо: искам вие да чуете, а вас да не ви чуят. И внимавайте; ако случайно ви повика да влезете, не отивайте.

Нервите на Атърсън при това неочекано заключение се изопнаха така, че почти го извадиха от равновесие, но адвокатът отново събра смелост и последва камериера в сградата на лабораторията и през хирургическата зала с купищата щайги и бутилки до подножието на стълбата. Тук Пуул му направи знак да застане настрани и да слуша, а самият той, като остави свещта на земята и с усилие събра всичката си решителност, изкачи стълбата и почука плахо на червената врата на кабинета.

— Господин Атърсън иска да ви види — извика той и докато говореше, още веднъж направи знак на адвоката да нададе ухо.

Един глас отвътре отговори с нотка на недоволство:

— Кажи му, че не мога да приема никого.

— Благодаря, господине — изрече Пуул тържествено и като взе отново свещта, отведе Атърсън обратно през двора в голямата кухня, където огънят беше угаснал и хлебарките пълзяха по пода. — Господине — продължи той, загледал Атърсън в очите, — това гласът на моя господар ли беше?

— Изглежда доста променен — отговори адвокатът, много блед, но отвръщайки на погледа с поглед.

— Променен? Е, да, и аз мисля така — каза камериерът. — Двадесет години съм' в дома на този човек, та гласът му ли няма да позная? Не, свършено е с моя господар; той свърши още преди осем дни, когато го чухме да зове името на бога, а кой е там вътре вместо

него и защо стои там, е нещо, което само господ знае, господин Атърсън.

— Много странна история, Пуул; крайно нелепа история, човече — отбеляза Атърсън, хапейки пръст. — Да речем, че е както ти смяташ; да речем, че доктор Джекил е бил... хм, убит. Какво ще кара тогава убиецът да стои тук? Това не е логично.

— Господин Атърсън, вие сте човек, който трудно бива задоволен, но ще се помъча все пак да ви осветля — каза Пуул. — През цялата минала седмица, трябва да знаете, той или то, или каквото и да е това, което живее в кабинета, крещя денем и нощем за някакво лекарство и не можеше да си го спомни. Понякога той — господарят правеше така — пише нареджданията си на лист хартия и ги хвърляше на стълбите. Тази седмица ние не получавахме нищо, нищо освен хартии и вратата все стоеше затворена; храната дори трябваше да оставяме там и тя скришом се вземаше, когато никой не гледа. Да, господине, всеки ден; по два–три пъти в един и същи ден получавах заповеди и упреци и бивах прашан да търча по всички по-големи аптеки в града. Всеки път, когато донасях лекарството, получавах нова хартийка, с която ми се наредждаше да го върна, защото не било чисто, и нова рецепта за друга фирма. Това лекарство се желае прекалено силно, за каквото и да е то.

— Имаш ли някое от тези листчета? — попита Атърсън.

Пуул потърси в джоба си и извади една смачкана бележка, която адвокатът, наведен близо до свещта, внимателно разгледа. Съдържанието й беше: „*Доктор Джекил поднася своите почитания на господа Мо. Той ги уверява, че последната мостра е нечиста и съвсем безполезна за сегашните му цели. През 18... година доктор Джекил закупи едно по-голямо количество от господа Мо. Той сега ги моли да потърсят най- внимателно и ако им е останало нещо от същото качество, веднага да му го изпратят. Цената няма значение. Важността на това за доктор Дж. едва ли би могла да бъде по-голяма.*“ Дотук писмото вървеше съвсем сдържано, но ето че с внезапно пръскане на перото, пишещият беше изпуснал контрол над нервите си. „*За бога — беше прибавил той, — намерете ми малко от предишното!*“

— Странни бележка — каза Атърсън и изведнъж запита остро:
— Защо е отворена?

— Човекът в аптеката на Мо, господине, страшно се разсърди и ми я хвърли обратно, като някаква мръсна дрипа — отговори Пуул.

— Това е безспорно почеркът на доктора, знаеш ли? — подхвани адвокатът.

— Мисля, че изглежда като неговия — каза слугата доста начумерено и седне с друг глас: — но какво значи почеркът? Видях самия него!

— Видя го? — повтори Атърсън. — Е?

— Точно така — рече Пуул. — Право казвам. Влязох внезапно в хирургията откъм двора. Изглежда, беше се измъкнал да търси лекарството си или нещо такова, защото вратата на кабинета беше отворена и той самият беше там в дъното и ровеше между сандъците. Погледна нагоре, като влязох, нададе вик, стрелна се по стълбите и право в кабинета. Само за миг го видях, но косите ми щръкнаха като бодли. Господине, ако това е бил мой господар, защо имаше маска на лицето си? Ако е бил мой господар, защо извика и избяга като плъх пред мене? Аз достатъчно съм му служил. И после... — прислужникът мълкна и прокара ръка по челото си.

— Това са много страни обстоятелства — каза Атърсън, — но мисля, че работата започна да се изяснява. Твой господар, Пуул, явно е повален от една от тези болести, които терзаят и обезобразяват страдащия; оттук и промяната в гласа му; оттук и маската на лицето и избягването да среща приятели; оттук и голямата настойчивост да намери лекарството, в което клетникът храни надежда за пълното си излекуване — дано само не го измамят! Такова е моето обяснение; то е тъжно, Пуул, и ужасно, като си помисли човек, но просто и естествено, съвпада добре с фактите и ни освобождава от прекалени беспокойства.

— Господине — рече камериерът и пребледня, — онова нещо не беше мой господар, истина ви казвам. Моят господар — тук той се огледа и започна да шушне — е висок човек, с хубава стойка, а онова беше по-скоро някакво джудже.

Атърсън се опита да възрази.

— О, господине — продължи Пуул, — мислите ли, че не познавам господаря си след двадесет години? Мислите ли, че не знам докъде стигаше главата му на вратата на кабинета, където го виждах всяка сутрин, откакто съм тук? Не, онова нещо с маската не може да

бъде доктор Джекил... Господ знае какво беше, но не беше доктор Джекил и дълбоко в душата си вярвам, че е извършено убийство.

— Пуул — отговори адвокатът, — ако твърдиш това, мой дълг е да се уверя. Макар че много ми се иска да спестя тревоги на господаря ти, макар че ме учудва тази бележка, която потвърждава, че той е жив, ще сметна за мой дълг да разбия вратата.

— Тъй, господине, това е вече разговор! — извика камериерът.

— А сега идва вторият въпрос — продължи Атърсън: — кой ще го направи?

— Ами че вие и аз — последва смел отговор.

— Много добре; каквото и да излезе от това, ще се погрижа ти да не пострадаш.

— В хирургията има една брадва — осведоми го Пуул, — а вие можете да вземете за себе си кухненския ръжен.

Адвокатът пое този груб, но тежък инструмент и го претегли в ръка.

— Знаеш ли, Пуул — каза той, поглеждайки нагоре, — че и двамата с теб се поставяме в опасно положение?

— Може наистина да се каже така, господине — отговори камериерът.

— Добре е прочее, че сме в състояние да бъдем откровени — рече другият. — Ние и двамата мислим повече, отколкото казваме; нека тогава изплюем камъчето. Тази маскирана фигура, която ти видя, познали я?

— Какво да ви кажа, господине, тя отмина така бързо нагоре, че едва ли бих могъл да бъда съвсем сигурен — беше отговорът. — Но ако ви интересува дали това е бил господин Хайд... хм, да, мисля, че беше той! Виждате ли, беше твърде сходен с неговата височина и същите бързи леки стъпки. Та кой би могъл да влезе през вратата на лабораторията? Вие не сте забравили, господине, че по време на убийството той все още имаше у себе си ключа. Но това не е всичко. Не зная дали въобще някога сте срещали този господин Хайд?

— Срещнах го — отговори адвокатът; — веднъж говорих с него.

— Тогава навсярно знаете, както ние всички, че имаше нещо особено в този господин, нещо, което караше другия да се отвръща — не знам как точно да го нарека, — даже нещо повече; нещо, което като мраз пронизваше до мозъка на костите.

— Признавам, че и аз чувствувах нещо подобно — каза Атърсън.

— Точно така, господине — отговори Пуул. — Когато онова маскирано същество като маймуна скочи измежду химикалите и се шмугна в кабинета, ледени тръпки ме побиха по гърба. Зная, че това не е доказателство; достатъчно съм образован, за да го разбера, господин Атърсън, но човек чувствува нещата и аз ви давам честна дума — това беше господин Хайд!

— Да, да — каза адвокатът. — Моите опасения клонят към същото. Злото, боя се, произлезе — то всяка щеше да дойде — от тази връзка. Да, наистина, аз ти вярвам. Аз вярвам, че бедният Хари е убит, и вярвам, че убиецът му (с каква цел, само господ може да каже) все още се подвизава в стаята на жертвата си. Е, добре, нека името ни е мъст. Извикай Бредшо.

Лакеят дойде при повикването много пребледнял и нервен.

— Съвземи се, Бредшо — рече адвокатът. — Това напрежение, уверен съм, действува на всички ви; но нашето намерение сега е да го премахнем. Пуул и аз ще влезем чрез взлом в кабинета. Ако всичко е наред, имам достатъчно широк гръб да понеса обвинението. Междувременно, понеже нещо може да се окаже не в ред, или някой злосторник да се опита да избяга от задната страна, ти и момчето трябва да избиколите зад ъгъла и с две здрави тояги да чакате до вратата на лабораторията. Даваме ви на разположение десет минути, за да заемете мястото си.

С излизането на Бредшо адвокатът погледна часовника си.

— А сега, Пуул, да вървим на нашите места — каза той.

И като взе ръжена под мишница, тръгна пръв през двора. Дъждовните облаци бяха притулили луната и сега беше съвсем тъмно. Вятърът, който проникваше в този дълбок кладенец от здания само с отделни полъхвания и течения, подмяташе пламъка на свещта насамнатам, докато двамата не се подслониха в дисекционната зала, където мълчаливо седнаха да чакат. Лондон тържествено бръмчеше наоколо; но съвсем наблизо тишината се нарушаваше само от шума на стъпки напред-назад в кабинета.

— Така ходи по цял ден, господине — пошузна Пуул; — и през по-голямата част от нощта. Само когато дойде нова мостра от аптекаря, си дава малко почивка. О, това е лоша съвест, която е страшен враг на покоя! Да, господине, злодейски пролята кръв има във

всяка от тези стъпки! Но чуйте пак, малко по-отблизо... слушайте внимателно, господин Атърсън, и ми кажете, това стъпките на доктора ли са?

Стъпките звучаха леко и непривично, с известен порив, макар че бяха бавни; те наистина се различаваха от тежката походка на Хенри Джекил. Атърсън въздъхна.

— Никога ли не се чува нещо по-друго? — попита той.

Пуул кимна.

— Само веднъж — каза той. — Веднъж го чух да плаче!

— Да плаче? Как е възможно? — учуди се адвокатът, усетил внезапна тръпка на ужас.

— Плачеше като жена или някой клетник — каза слугата. — Така ме покърти, че насмалко и аз да заплача.

Но десетте минути свършиха. Пуул изрови брадва-1а изпод куп опаковъчна слама; свещта беше поставена на най-близката маса, за да може да им свети при нападението, и те се приближиха със затаен дъх до мястото, където равномерните стъпки продължаваха непрестанния си ход напред-назад в тишината на нощта.

— Джекил — извика Атърсън с висок глас, — искам да те видя!

— Той замълча за миг, но не последва никакъв отговор. — Честно те предупреждавам, че у нас се породиха съмнения, затова трябва да те видя и ще те видя... Ако не можем с разумни средства, тогава — по другия начин; ако не с твоє съгласие, тогава с груба сила!

— Атърсън — каза гласът, — за бога, имай милост!

— А-ха-а, това не е гласът на Джекил, това е Хайд! — изкрещя Атърсън. — Разбий вратата, Пуул!

— Пуул замахна с брадвата; ударът разтърси сградата, тапицираната с червено сукно врата остана да се държи на ключалката и пантите. Отчаян крясък, като на уплашено животно, прозвуча от кабинета. Брадвата отново се издигна и дъските пак затрещяха под удара ѝ, а рамката потръпна. Пуул нанесе четири удара, но дървото беше много здраво и придържащите части — с добра изработка. Едва при петия удар ключалката изгърмя разцепена и разбитата врата падна вътре на килима.

Нападателите, стреснати от собственото си насилие и от последвалата тишина, отстъпиха за миг назад и после надзърнаха. Пред погледа им се разкри кабинетът, озарен от меката светлина на

лампата; хубав огън пламтеше и пукаше в камината, чайникът леко шушнеше, имаше едно-две отворени чекмеджета, спретнато подредени книжа на работната маса и близо до огъня прибори за чай: бихте казали, възможно най-спокойната стая — а ако не бяха остьклените рафтове, пълни с лекарства — и най-обикновеното място, което можеше да съществува тази нощ в Лондон.

Точно в средата лежеше тялото на един човек, разкривено и още потрепващо. Те се приближиха на пръсти, обърнаха го по гръб и видяха лицето на Хайд.

Беше облечен в дрехи, много по-големи за неговия ръст — от размера на тези на доктора; мускулите на лицето му още помръдаваха и даваха признания на живот, но животът беше напуснал тялото; по счупената стъкленица в ръката и по силната миризма, която изпълваше въздуха, Атърсън разбра, че стои пред трупа на самоубиец.

— Дойдохме твърде късно — каза той мрачно, — за да можем да спасим или да накажем. Хайд сам свърши и за нас остава да открием трупа на твоя господар.

По-голямата част от сградата се заемаше от дисекционната зала, която запълваше почти целия долен етаж и се осветяваше отгоре и чрез кабинета, който образуваше нещо като горен етаж в единния край и гледаше към двора. Коридор водеше от залата до вратата откъм задната улица. С нея кабинетът бе свързан чрез отделна стълба. Там наоколо имаше няколко тъмни килера и едно широко мазе. Всичко това те сега щателно прегледаха. Всеки от килерите се нуждаеше само от един поглед, защото бяха празни и по праха, който падаше от вратите им, личеше, че дълго са стояли неотваряни. Мазето беше изпълнено с най-различни вехтории, повечето още от времето на хирурга, предшествувал Джекил в тази къща; но още като отвориха вратата, се убедиха в безполезнотта от по-нататъшно търсене, защото от нея се свлече цял килим паяжина, която с години беше оплитала входа. Никъде нямаше следа от Хенри Джекил: нито жив, нито мъртъв.

Пуул опита с крак пода на страничните коридори.

— Трябва да е погребан тук — каза той, слушвайки се в звука.

— Или пък е избягал — рече Атърсън и отиде да прегледа вратата към страничната улица. Беше заключена и недалеч на пода в коридора видяха да лежи ключът, вече започнал да ръждясва.

— Не изглежда да е използван — забеляза адвркатът.

— Използван! — възклика Пуул. — Не виждате ли, господине, че е счупен? Като че ли някой е стъпил отгоре му.

— Да — продължи Атърсън, — и краищата на отчупването са ръждясали. — Двамата мъже се спогледаха уплашено. — Това никак не мога да го разбера, Пуул — каза адвокатът. — Да се върнем в кабинета.

Изкачиха стълбата в мълчание и отново, хвърляйки от време на време по някой боязлив поглед към тялото на мъртвия, се заеха да прегледат още по-щателно кабинета. На една от масите имаше следи от химическа дейност, няколко купчинки с премерени количества от някаква бяла сол, поставена в стъклени съдинки, пригответи като за опит, който нещастникът не е успял да направи.

— Ето лекарството, което непрекъснато му носех — рече Пуул и докато изрече думите си, чайникът ги стресна със своето изкипяване.

Това привлече вниманието им към камината, до която удобно придръпнато стоеше креслото, а приборите за чай — поставени досами лакътя на седелия в него, дори захарта беше сложена в чашата. На една полица имаше няколко книги; едната от тях лежеше отворена до приборите за чай и Атърсън с почуда откри, че това е религиозната книга, за която Джекил често говореше с уважение, и с неговия почерк по нея бяха писани забележки с удивителни сквернословия.

Изследвайки по-нататък стаята, двамата дойдоха до голямото огледало на стойка, в което погледнаха с неволен ужас. Но то им показваше само розовия отблъсък на огъня по тавана, безкрайните просветвания на пламъците по лакираната повърхност на стенните рафтове и техните собствени бледи и изплашени лица, наведени над огледалото.

— Това огледало трябва да е видяло странни неща, господине — прошепна Пуул.

— И сигурно нищо по-странно от самото него — отговори като ехо адвокатът със същия тон. — Защото какво е правил с него Джекил — той се стресна от собствените си думи и като надви' слабостта си, добави: — за какво му е било то на Джекил?

— Вие можете да кажете това — рече Пуул.

После отидаха до работната маса. Измежду спретнато подредените на нея книжа изпъркваше един голям плик, адресиран с почерка на доктор Джекил до господин Атърсън. Адвокатът го

разпечата и на пода изпаднаха няколко вложени вътре неща. Първото беше завещание, съставено със същите ексцентрични условия, както онова, което беше върнал преди няколко месеца на доктора; то трябваше да служи като доказателство в случай на смърт и като дарение в случай на изчезване, но вместо името на Едуард Хайд Атърсън с неописуема изненада прочете името Гейбриъл Джон Атърсън. Той погледна Пуул, после отново документа и най-сетне мъртвия злодей, проснат на килима.

— Свят ми се завива — каза Атърсън. — През всичките тези дни той е имал това в ръцете си. Нямаше причини да ме обича; трябва да е беснеел, че е изместен от мене; и не е унищожил документа?...

Вдигна втората хартия; това беше кратка бележка, написана с почерка на доктора и датирана в горния ъгъл.

— О-о, Пуул — извика адвокатът, — днес той е бил жив и бил тук! Не е възможно да са го убили за толкова малко време, той трябва да е жив, сигурно е избягал! А защо да избяга? И как? Тогава бихме ли могли да наречем това самоубийство? О-о, трябва да бъдем внимателни. Струва ми се, че можем да въвлечем господаря ти в някаква голяма беда.

— Защо не я прочетете, господине? — попита Пуул.

— Защото се страхувам — отговори натъртено адвокатът. — Дано даде господ да нямам основание за това! — И с тези думи поднесе хартията към очите си и прочете следното:

„Драги ми Атърсън, когато това попадне в ръцете ти, мене вече няма да ме има; при какви обстоятелства, не мога да предвидя. Но моят инстинкт и всички аспекти на неописуемото ми положение говорят, че краят ми е сигурен и ще дойде скоро. Когато бъда вече покойник, най-напред прочети разказа, който Лениън ме предупреди, че ще остави в твоите ръце; ако пък искаш да узнаеш повече, прочети изповедта на

твоя недостоен и нещастен приятел
Хенри Джекил“

— Има ли трети плик? — попита Атърсън.

— Ето, господине — каза Пуул и му подаде един голям плик, запечатан на няколко места.

Адвокатът го сложи в джоба си.

— Аз няма да говоря пред никого за тези документи. Ако господарят ти е избягал или е мъртъв, можем поне да запазим неопетнено името му. Сега е десет часът. Трябва да се прибера в къщи и прочета документите на спокойствие; но ще се върна преди полунощ и тогава ще повикаме полиция.

Излязоха и заключиха зад себе си вратата на залата; и Атърсън, отново оставяйки слугите събрани край огнището в хола, се върна бързо в своя кабинет да прочете двата разказа, в които вече се изясняваше тази загадка.

РАЗКАЗЪТ НА ДОКТОР ЛЕНИЪН

На 9 януари, преди четири дни, с вечерната поща получих запечатан плик, адресиран с почерка на моя колега и бивш състудент Хенри Джекил. Това ме изненада доста, защото нямахме навика да си кореспондирате; бяхме се срещнали и вечеряли заедно предишния ден и не виждах никаква причина за подобна размяна на писма. Съдържанието на писмото само увеличи изненадата ми, защото ето какво гласеше то:

10 декември 18... година

„Драги Лениън, ти си един от най-старите ми приятели и макар да сме имали различия в разбиранятия си по някои научни въпроси, не мога да си спомня, поне от моя страна, нито един случай на разрыв в нашите другарски чувства. Не е имало никога ден, в който, ако ти ми кажеше: «Джекил, съществуването ми, честта ми, смисълът на моя живот зависят от тебе», да не жертвувам състоянието си или лявата си ръка, за да ти помогна. Лениън, сега наистина съществуването ми, честта ми, смисълът на моя живот зависят от тебе; ако не ми помогнеш тази нощ, аз съм изгубен. Можеш да предположиш, след този увод, че ще те моля за нещо нечестно. Отсъди сам.

Моля те да отложиш всичките си ангажименти за тази вечер — даже да си повикан при леглото на император. Вземи файтон, освен ако каретата ти се намира пред входа, и с това писмо в ръка ела веднага у дома. Пуул, камериерът ми, е получил моите наредждания; той ще очаква пристигането ти заедно с един шлосер. Ще трябва

да разбиете вратата на кабинета й ти ще влезеш сам; отвори стъкления шкаф на буква «Е» от лявата страна, счупи ключалката, ако е заключена, и извади с цялото му съдържание четвъртото чекмедже отгоре, или (което е едно и също) третото отдолу. При изключително разстроеното ми съзнание ужасно се страхувам, че може да те подведа, но дори да греша, можеш да познаеш чекмеджето по съдържанието му: прахове, стъкленица и една книга. Това чекмедже, моля те, донеси със себе си на площад Кевъндиш така, както го намериш.

Това е първата част от задачата ти. Ето и втората. Ще си се върнал в къщи, ако тръгнеш веднага след получаване на писмото, много преди полунощ; но аз все пак ти оставям повече време не само заради евентуални пречки, които не могат да бъдат нито предотвратени, нито предвидени, а и защото час като среднощния, в който слугите ти ще спят, е за предпочитане по отношение на онова, което ще остава да се направи. В полунощ ще те моля да бъдеш сам в приемната си, да допуснеш в дома си един човек, който ще ти се представи с моето име, и да му връчиш чекмеджето, което ще донесеш от кабинета ми. Тогава ще си изпълнил задачата си и ще си спечелил напълно моята признателност. Пет минути по-късно, ако настояваш да получиш обяснение, ти ще разбереш, че всички тези неща са били жизнено важни и че ако пренебрегнеш дори едно от тях, колкото и невероятни да ти изглеждат, на съвестта ти ще лежи моята смърт или опропастяване.

Колкото и да съм уверен, че няма да пренебрегнеш моя повик, сърцето ми се свива и ръката ми трепери само като си помисля за такава възможност. Представи си какво изпитвам аз сега, на чуждо място, потискан от мрака на едно отчаяние, което никоя фантазия не би могла да преувеличи, и с пълното съзнание, че ако навреме ми помогнеш, всичките ми тревоги ще отминат като разказана приказка. Помогни ми, Лениън, и спаси

твоя приятел

Х. Дж.

П.П. Бях вече запечатал писмoto, когато нов ужас обзе душата ми. Може да изпусна пощата и да получиш писмoto ми чак утре сутринта. В такъв случай, Лениън, изпълни поръчката ми по което време на деня ти е удобно и отново очаквай моя пратеник в полунощ. Тогава може да е вече твърде късно; и ако тази нощ отмине без произшествия, ще знаеш, че за последен път си видял Хенри Джекил.“

Като прочетох това писмо, бях уверен, че колегата ми е изгубил ума си, но докато това не се докажеше, в което бях сигурен, аз се чувствувах задължен да изпълня желанието му. Колкото по-малко разбирах от тая бъркотия, толкова по-малко бях в състояние да оцена важността ѝ; но един така изразен повик не можеше да бъде отминат, без човек да поеме върху себе си тежка отговорност. И аз станах от вечеря, взех файтон и отидох право в дома на Джекил. Камериерът очакваше пристигането ми; беше получил със същата поща препоръчано писмо с указания и веднага бе повикал шлосер и дърводелец. Те дойдоха, докато разговаряхме, и всички заедно отидохме в дисекционната зала на стария доктор Денмън, откъдето (както несъмнено ти добре знаеш) се влиза най-удобно в кабинета на Джекил. Вратата беше много здрава, а ключалката ѝ превъзходна; дърводелецът ни даде да разберем, че ще му бъде извънредно трудно и ще повреди доста вратата, ако трябва да я разбиваме, а шлосерът направо изпадна в отчаяние. Той обаче беше сръчен човек и след около два часа успя да отвори вратата. Шкафът „Е“ беше отключен; извадих чекмеджето, запълних го с талащ, увих го в хартия и се върнах на площад Кевъндиш.

Проверих съдържанието му. Праховете бяха добре пригответи, но не с прецизността на фармацевт; ясно беше, че ги е правил самият Джекил, и когато отворих една от опаковките, намерих нещо, което ми напомняше обикновена кристална сол с бял цвят. Стъкленицата, която забелязах след това, беше наполовина пълна с кървавочервена течност

с много силна миризма и ми се струва, че съдържаше фосфор и етер. За другите съставки не можех да се досетя. Книгата беше най-обикновена и в нея имаше поредица дати. Те обхващаха период от много години, но ми направи впечатление, че прекъсват преди около година, и то съвсем внезапно. Тук-таме към датите беше прибавена малка забележка, обикновено една-единствена дума: „двойна“; тя се срещаше шест пъти в общо около няколкотин вписвания на дати и на още едно място в самото начало на списъка, където след нея бе отбелязано с няколко удивителни: „Пълен провал!!!“. Всичко това, макар да възбуждаше любопитството ми, не разкриваше почти нищо определено. Имаше още стъкленица с никаква тинктура, никаква сол, увита в хартия, и дневник на серия опити, недовели (както много от изследванията на Джекил) до никакъв практически резултат. Как можеше наличието на тези вещи в моя дом да има значение за честта, живота, за самото съществуване на вятърничавия ми колега? Щом неговият пратеник можеше да отиде на едно място, защо да не отиде и на друго? Даже да имаше никакви пречки, защо трябваше този господин да бъде приет от мен тайно? Колкото повече разсъждавах, толкова повече се убеждавах, че боравя със случай на мозъчно заболяване; и въпреки че пратих слугите да си легнат, заредих един свой стар барабанлия пищов, за да бъда готов за самозащита.

Дванадесет часът едва прозвъня над Лондон, когато на вратата леко се почука. Отидох сам да отворя и намерих един дребен човек, свил се до колоната на портала.

— Доктор Джекил ли ви изпраща? — попитах аз.

Той отговори „да“ с никакъв принуден жест и когато го поканих да влезе, направи това едва след като се обрна и огледа потъналия в тъмнина площад. Там имаше един полицай, приближаващ с фенера си; щом го видя моят посетител, ми се стори, че се сепна и побърза да влезе.

Тези подробности, трябва да призная, доста ме смущиха; последвах го до силно осветената приемна, сложил ръка на оръжието. Едва тук можах да го разгледам добре. Никога преди не бях го виждал, в това съм сигурен. Беше нисък, както казах; порази ме и шокиращият израз на лицето му, забележителното съчетание на голяма мускулна енергия и немощ на телосложението и накрая, но не от най-малка важност, странното смущение, което пораждаше в мен близостта на

този човек. Това беше като начална тръпка и се придржаваше от явно спадане на пулса. Тогава аз го отдадох на някакво идиосинкратично^[1], характерно само за мен отвращение и се учудвах единствено на остротата на симптомите; но по-късно имах основание да повярвам, че причината лежи много по-дълбоко в природата на човека, и да се отнеса към по-благородна опорна точка от обикновената омраза.

Този човек, още с влизането си породил у мен само любопитство и отвращение, беше облечен по начин, който би направил един обикновен човек смешен; дрехите му, макар от скъпа материя, бяха твърде големи за него: панталоните висяха на краката и бяха подвити, за да не се влачат, талията на дрехата — под кръста, яката — разстлана широко на раменете. Колкото и да е странно, тази нелепа премяна съвсем не пораждаше у мене смях. По-скоро, понеже имаше нещо ненормално и нередно в самата същност на човека, който стоеше пред мен, тя будеше почуда и отвращение. Тази несъразмерност дори допадаше на новодошлия и подсилваше общото впечатление, така че към интереса ми към природата и характера на този човек се прибавяше и любопитството да узная произхода му, неговия живот, състоянието и положението му в обществото.

Тези свои наблюдения, макар че отнеха доста време, за да ги опиша, впечатлих само за няколко секунди. Посетителят ми беше явно много възбуден от нещо неприятно.

— Донесохте ли го? — извика той. — Донесохте ли го? — Така силно беше нетърпението му, че ме хвана за ръката и ме разтърси.

Отстраних го, защото от неговия допир усетих ледена тръпка в жилите си.

— Почакайте, господине — казах аз. — Вие забравяте, че още нямам удоволствието да ви познавам. Седнете, ако обичате. — И му дадох пример, като седнах сам на обичайното си място, подражавайки дотолкова обикновения си маниер на разговор с пациент, доколкото ми позволяваше късният час, естеството на моето занимание и ужасът, който моят посетител вдъхваше.

— Моля да ме извините, доктор Лениън — отговори той съвсем учтиво. — Това, което казвате, е напълно основателно; нетърпението ми взе връх над моята учтивост. Идвам тук по искане на вашия колега доктор Хенри Джекил, много е спешно; и разбрах, че... — Той замълча и се хвана за гърлото. Забелязах, въпреки стремежа му да прикрие

това, че се бори с пристъпите на някаква истерия. — Разбрах, че едно чекмедже...

Тук аз съжалих нетърпението на моя посетител и може би собственото си нарастващо любопитство.

— Ето го, господине — казах, посочвайки чекмеджето, поставено на пода до една маса и все още покрито с листа хартия.

Той скочи към него, после се спря и сложи ръка на сърнето си; чух как зъбите му скърцат при конвулсивните движения на челюстите. Лицето му беше така демонично, че се изплаших и за живота, и за разсъдъка му.

— Съвземете се — казах аз.

Той се обърна към мен с ужасяваща усмивка и сякаш обзет от отчаяно решение, дръпна листа хартия. При вида на съдържанието така високо хълъцна от облекчение, че се вкамених. И в следващия миг, с глас, който вече показваше сдържаност, запита:

— Имате ли мензура?

Аз се надигнах с усилие ѝ му подадох, каквото искаше.

Благодари ми усмихнат и кимна, после наля няколко капки от червената тинктура и прибави единия от праховете. Сместа, която отначало имаше червеникав оттенък, започна с разтварянето на кристалите да избледнява, ла кипи шумно и да изхвърля облачета пара. Внезапно кипенето спря и сместа промени цвета си на пурпурночервен, който отново бавно избледня в блестозелено. Посетителят ми, който беше наблюдавал тези метаморфози много внимателно, се усмихна, постави чашата на масата и обърна към мене изпитателен поглед.

— А сега — каза той — да уредим, каквото остава. Ще бъдете ли разумен? Ще отстъпите ли? Ще допуснете ли да взема тази чаша в ръцете си и да напусна дома ви без повече приказки? Или любопитството властвува над вас? Помислете, преди да отговорите, защото ща бъде така, както решите. Може да си останете както преди, нито по-обогатен, нито по-мъдър, освен ако услугата, оказана на човек, изпаднал в ужасно отчаяние, може да се изтълкува като богатство на духа. Ако предпочетете друг избор, пред вас ще се разкрият нови области на знанието, нови пътища към славата и могъществото ще се отворят пред вас, тук, в тази стая, в този момент, и очите ви ще бъдат поразени от едно чудо, което ще разклати неверието ви в сатаната.

— Господине — откликнах се аз, показвайки хладнокръвие, каквото в действителност далеч не притежавам, — вие говорите загадки и навярно няма да се учудите, като ви кажа, че не ви слушам с особено доверие. Но отидох твърде далеч в обясненията, за да мога да замълча, преди да видя края.

— Добре — отговори посетителят. — Лениън, надявам се, помните дадените от вас клетви. Това, което ще последва, е във властта на нашата професия и сега вие, който така дълго бяхте обвързан с тесногръдите и материалистически схващания, вие който отричахте достойнствата на трансценденталната^[2] медицина, вие, който се присмивахте на по-високостоящите от вас, гледайте!...

Той допря чашата — до устните си и изпи всичко на един дъх. Последва вик, човекът се олюля, затърчи се, впи пръсти в масата и остана така, опулил очи и стенещ с отворена уста; както гледах, настъпи някаква промяна — той като че ли се подуваше, лицето му изведнъж потъмня, а чертите сякаш се топяха и изменяха. В следния миг отскочих към стената, вдигнал ръка над очите да не гледам това чудо: целият бях скован от ужас.

— О, боже! — закрещях аз; защото там, пред очите ми, блед и разтреперан, полуприпаднал и опипващ пред себе си като човек, възвърнат от смъртта, стоеше Хенри Джекил!

Какво ми говори той в продължение на цял час след това, не мога да си припомня така добре, че да го отразя на хартия. Каквото видях — видях, каквото чух — чух, и душата ми се поболя. Сега, когато тази гледка не стои пред очите ми, се питам вярвам ли в това, което се случи, и не мога да си отговоря. Разтърсен съм до дън душа; изгубих съня си; страшен ужас не ми дава покой нито час през деня и нощта; чувствувам, че дните ми са преbroени и че трябва да умра; и все пак ще умра в неверие. А колкото до моралната низост, която този човек разкри пред мене, даже със сълзите на разкаянието, даже в паметта си не бих могъл да се спра на нея без тръпка на ужас. Ще ти кажа само едно, Атърсън, и то (ако можеш да го повярваш) е повече от достатъчно. Съществото, което се промъкна в дома ми онази нощ, беше, по признание на самия Джекил, известно под името Хайд и преследвано по всяко кътче на земята като убиец на Керю.

Хейсти Лениън

[1] Свойствен на идиосинкразията, присъщ на нервната особеност у човека. — Б.р. ↑

[2] От трансцендентален — понятие в идеалистическата философия: който се отнася до познанието на независими от опита явления. — Б.р. ↑

ИЗЧЕРПАТЕЛНОТО ОБЯСНЕНИЕ НА ХЕНРИ ДЖЕКИЛ ЗА СЛУЧАЯ

Роден съм през 18... година в богато семейство, освен това надарен с прекрасна физика, склонен по природа към трудолюбие, склонен да уважавам умните и добрите хора и, както може да се предположи, с всички предпоставки за почтено и забележително бъдеще. И наистина най-лошата от слабостите ми беше веселият ми нрав — черта, която е направила много хора щастливи, но която аз не можах да помирия с високомерното си желание да холя с вирната глава и си придавам пред хората вид, по-сериозен от обикновения. Оттам се стигна до това да прикривам удоволствията си и когато наближих разумната възраст и почнах да се оглеждам и преценявам своя напредък и положение в обществото, аз вече бях в плен на един дълбоко двойнствен живот. Много хора биха дори нашироко разказвали за историйки, подобни на тези, в които се замесвах, но от високото гледище, което си бях изbral, аз се отнасях към тези преживявания с болезнено чувство на срам и ги криех. И така по-скоро взискателният характер на моите домогвания, отколкото каквото и да е избледняване на слабостите ми направи от мен това, което бях, и даже раздели в душата ми с по-дълбока бразда полюсите на добро и зло, отколкото у повечето хора, полюсите, които разделят или свързват двойнствената природа на човека. При това положение аз бях въвлечен в дълбоки и упорити размишления върху този жесток закон на живота, който лежи в основите на религията и е един от най-богатите извори на злочестие. Макар тъй дълбоко двойнствен, аз не бях в никакъв случай лицемер; двете страни в мен бяха напълно спонтанни; аз не бях повече аз, когато оставях въздържането и потъвах в срама, отколкото когато работех в светлината на деня за напредъка на знанието или за облекчаване на мъките и страданията. И се случи така, че насоката на моите научни изследвания, които изцяло клоняха към мистичното и трансценденталното, откликна и хвърли силна светлина върху моята убеденост, че се води постоянна война между двете мои същества. От

ден на ден аз с двете страни на моето съзнание, моралната и интелектуалната, все повече приближавах истината, от частичното разкриване на която бях осъден на такъв ужасен крах: това, че човек не е едно цяло, а фактически две същества. Казвам две, защото степента на познанията ми не надхвърля тази точка. Други ще ме последват, други ще ме надминат по същите пътища и се осмеляват да предскажат, че човек ще бъде осъзнат в края на краищата като система от различни, несъвместими и независими обитатели. Аз от своя страна, изхождайки от личния си живот, напредвах безпогрешно в една посока и само в една посока. Тъкмо в моралната сфера, и то вътре в моята собствена личност, се научих да разпознавам пълната и примитивна двойнственост на човека. Прозрях двете природи, които мерят сили в моето съзнание, и даже ако мога с право да кажа, че съм всяка една от тях, това е само защото представлявам напълно и двете. Съвсем отрано, още преди развитието на научните ми открития да беше започнало да подсказва най-безспорни възможности за такова едно чудо, аз се бях научил да се отдавам с радост, като на любима мечта, на мисълта за разделянето на тези природни сили. Ако всяка от тях, казах на себе си, можеше да бъде вместена в отделна личност, животът би бил облекчен от много непоносими неща: злото да върви по своя път, отделно от аспирациите и разкаянието на неговия по-почтен брат, а доброто да крачи твърдо и сигурно към възход, вършайки делата, в които намира удоволствие, без да се излага повече на позор и разкаяние поради това изолирано от него зло. Проклятие за човечеството беше това, че тези две несъвместими същности бяха така обвързани заедно, че в агонизиращата утроба на съзнанието такива коренно различни близнаци трябваше да водят непрекъсната борба. Как тогава успях да ги разединя?

Бях твърде много напреднал в своите размишления, както вече казах, когато една странична светлина озари въпроса от лабораторната ми маса. Започнах да усещам по-дълбоко, отколкото беше прието преди, трепетната нематериалност, подобната на мъгла преходност на това изглеждащо така солидно тяло, в което се разхождаме пременени. Намерих средства, които имат силата да разтърсят и смъкнат това облекло от плът, също както вятърът може да отметне полите на шатрата. Поради две важни причини няма да се спусна надълбоко в тази научна част от моята изповед. Първо, защото са ме учили, че

предопределенето и товара на човешкия живот трябва да носим на плещите си и когато направим усилие да ги отхвърлим от себе си, те се връщат пак при нас с още по-безцеремонен и по-силен натиск. И, второ, защото, както разказът ми ще покаже, уви, твърде очебийно, разкритията ми бяха непълни. Достатъчно бе обаче това, че аз не само разграчих моето тяло от неговата аура и изльзванията на известни сили, които оформяха моя дух, но и успях да съставя лекарство, посредством което тези сили можеха да бъдат детронирани от тяхното върховенство и заменени с втора форма и изображение, не по-малко естествени за мене, защото бяха израз и носеха печата на по-низши сили в моята душа.

Колебах се много, преди да поставя тази теория на изпитание в практиката. Знаех много добре, че рискувам да умра, защото всяко лекарство, което така потенциално контролира и разтърсва самата крепост на личността, може при най-малко предозиране или несполучка в момента на проявяване да заличи това нематериално тяло, което се опитвах да променя. Обаче изкушението да направя такова единствено по рода си и голямо откритие най-после победи страховете на беспокойството. Тинктурата бях си приготвил отдавна; закупих наведнъж от фирма фармацевти на едро огромно количество от една особена сол, за която от опитите си знаех, че е последната необходима съставка, и късно през една проклета нощ аз смесих съставките, наблюдавах ги как врат и димят в чашата и когато кипенето спря, в изближ на смелост изпих сместа.

Последваха внезапни адски болки; някакво стържене в костите, ужасно повдигане и паника на духа, което не може да се сравни нито с раждането, нито със смъртта. После тези агонии почнаха бързо да затихват и аз дойдох на себе си като че ли след тежка болест. Имаше нещо странно в моите усещания, нещо неописуемо ново и поради своята новост — невъобразимо сладостно. Чувствувах се по-млад, по-лек и по-бодър; имах съзнанието за замайващо безразсъдство, цял поток от безредни чувствени изображения изпълвала представите ми, някакво разтоварване от задълженията, непозната, но не невинна свобода на духа. Аз познах себе си от първия дъх на този нов живот като един по-лош човек, като роб, продаден на моето първично зло, и тази мисъл в момента ме сграбчи и опияни като вино. Протегнах ръце,

тържествуващ от свежестта на тези нови усещания, и внезапно открих, че съм значително намалял на ръст.

Тогава нямаше огледало в моята стая; онова, което стои до мен сега, когато пиша, беше донесено по-късно именно заради моите преобразявания. Ноцта беше вече попреминала и наближаваше утрото — черно, почти назряващо за възприемането на деня; обитателите на моя дом бяха потънали в най-дълбок сън и аз реших, както бях възбуден от надежди и възторг, да дръзна и отида в новия си вид чак до своята спалня. Пресякох двора, където, струваше ми се, съзвездията гледаха към мен с почуда първото същество от този вид, което тяхното безсънно бдение беше никога разкривало пред тях, промъкнах се през коридорите като странник в собствения си дом и като достигнах стаята си, видях за първи път образа на Едуард Хайд.

Тук трябва да говоря само теоретично, споменавайки не това, което зная, а което предполагам да е най-вероятно. Лошата страна на моята природа, в която сега бях превъплътил търсения разрушителен ефект, беше по-малко снажна и по-малко развита от добрата, която току-що напуснах. И наистина в течение на живота ми, по своята същност девет десети живот на усилия, добродетели и самоконтрол, тя е била упражнявана много по-малко и много по-малко изтощена. От това, струва ми се, идва и фактът, че Едуард Хайд е толкова по-дребен, по-слаб и по-млад от Хенри Джекил. Даже както доброто светеше в образа на единия, така злото беше изписано изцяло на лицето на другия. Злото (което аз все още трябва да вярвам, че е погубващата страна у человека) беше наложило на това тяло печата на уродливост и разруха. И все пак, когато гледах този грозен идол в огледалото, нямах чувство на погнуса, а по-скоро ме изпъльваше радост. Това също бях аз. Всичко изглеждаше естествено и човешко. В моите очи то носеше по-жив отпечатък на духа, изглеждаше по-изразително и неповторимо, отколкото несъвършеният и двойствен образ, който дотогава бях свикнах да наричам мой. И в това бях несъмнено прав. Наблюдавал съм, че когато носех подобието на Едуард Хайд, никой не можеше да се доближи до мене за първи път без видимо отвращение от вида ми. Това, по мое разбиране, бе така, защото всички човешки същества, които срещаме, са смесица от добро и зло и единствен Едуард Хайд в редиците на човечеството беше чисто зло.

Повъртях се известно време пред огледалото: вторият и заключителен експеримент предстоеше да бъде направен; трябаше да проверя дали съм изгубил самоличността си безвъзвратно и дали трябва да напусна, преди да е настъпил денят, дома, който вече не беше мой. Втурнах се обратно в кабинета си, отново приготвих и изпих чашата с питието, още веднъж изстрадах болките на разпадането и пак дойдох на себе си с характера, телосложението и лицето на Хенри Джекил.

Последната нощ стигнах до фаталния кръстопът. Ако бях подхождил към откритието си с по-благородни цели, ако бях рискувал с експеримента си заради възвишени и благочестиви стремежи, всичко би било другояче и от тези болки на смърт и раждане бих излязъл ангел вместо сатана. Лекарството нямаше дискриминационно действие, то не беше нито католическо, нито божествено, то просто разтърсваше дверите на затвора на моето равновесие и също като пленниците на Филипи това, което стоеше отвътре, излезе на преден план. По онова време моята добродетел дремеше, моето зло беше разбудено от амбиция, беше нашрек и готово да използва случая; в резултат се появи Едуард Хайд. Ето защо, въпреки че имах сега два характера и два образа, единият беше напълно отрицателен, а другият — предишният Хенри Джекил, това разнородно съчетание, от чието изменение и подобряване бях вече свикнал да се отчайвам; В такъв случай движението беше изцяло към по-лошото.

Дори тогава аз още не бях преодолял отвращението си от сухия живот на учен, от време на време все още изпадах във весело настроение и тъй като моите удоволствия бяха (меко казано) недостойни, пък бях известен и високо почитан, а също клонях към напреднала възраст, това непостоянство на моя живот от ден на ден ставаше по-нежелано. Ето в кое отношение ме изкуши моята нова страсть, докато й станах роб. Трябаше само да изпия чашата, да отхвърля изведенъж тялото на известния професор и да възприема, подобно на плътно наметало, това на Едуард Хайд. Аз се усмихвах на тази мисъл, по него време тя ми изглеждаше смешна, и правех приготовленията си с най-голямо усърдие. Наех и обзаведох къщата в Сохо, до която Хайд беше проследен от полицията, и наех за икономка една жена, която познавах добре като мълчалива и безсъвестна. От друга страна, съобщих на прислугата си, че господин Хайд (когото им

описах) трябва да се ползва с пълна свобода и власт в моя дом на площада и за да предотвратя неприятности, се постарах да представя второто си въплъщение като свой близък приятел. После съставих завещанието, срещу което ти толкова се бунтуваше, така че ако нещо ми се случи в образа ми на доктор Джекил, да мога да приема този на Едуард Хайд без загуба на доходите си. И така осигурен, както си мислех, всестранно, почнах да се възползвам от необикновената свобода на моето положение.

В миналото хората са наемали убийци да извършват вместо тях престъпления, докато собствената им личност и репутация оставали защитени. Аз бях първият, който направи това за лично удоволствие. Аз бях първият, който можеше пред очите на обществото да се движи с необходимата почтеност и в даден момент, подобно на ученик, да скъса с тези условности и главоломно да скочи в морето на свободата. А за мен, в моята непроницаема обшивка, свободата беше пълна. Помислете си — та аз дори не съществувах! Само да можех да избягам и се шмугна във вратата на моята лаборатория, само да можех да имам секунда–две да разбъркам и глътна лекарството, което винаги стоеше готово, тогава, каквото и да беше направил, Едуард Хайд щеше да изчезне като петно от дъх върху огледало и вместо него, спокоен в дома си, в своя кабинет, пълнейки лампата си посред нощ, щеше да стои Хенри Джекил, готов да се надсмее над всякакво подозрение към него.

Удоволствията, които търсех в моята маскировка, както вече казах, бяха недостойни, едва ли бих могъл да намеря за тях по-точно определение. Но в ръцете на Едуард Хайд те скоро започнаха да се превръщат в чудовищни. Когато се завръщах от такива похождения, често пъти изпадах в недоумение от моята порочност. Това близко нещо, което извиквах от собствената си душа и изпращах само да действува за собствено удоволствие, беше същество по наследство зло и порочно, всяка негова постылка и мисъл бяха за негова лична полза; то пиеше удоволствие със зверска кръвожадност от всяка форма на мъчение над другите, безсърдечно, като човек от камък. В известни случаи Хенри Джекил се отвръщаваше от деянията на Едуард Хайд, но ситуацията беше извън обикновените закони и умело отслабваше обхватата на съзнанието. Виновен беше Хайд все пак, и само Хайд. Джекил не беше станал по-лош; той се събуждаше отново за добрите

си качества, очевидно неотслабнали. Дори бързаше, където беше възможно, да поправи стореното от Хайд зло. И така съзнанието му се приспиваше.

Нямам намерение да влизам в подробности по злодеянието, до което стигнах, защото даже сега едва ли бих могъл да приема, че го извърших аз. Бих искал само да изтъкна предупрежденията и последвалите стъпки, които доведоха до моето наказание. Случи ми се инцидент, но тъй като нямаше никакви последствия, аз само ще го спомена. Жестока постъпка спрямо дете възбуди срещу мен гнева на минувач, за когото на другия ден разбрах, че е твой роднина. Докторът и семейството на детето се присъединиха към неговото възмущение; имаше моменти, в които се страхувах за живота си, и накрая, за да укроти твърде справедливото им негодувание, Едуард Хайд трябваше да ги доведе до вратата и им плати с чек от името на Хенри Джекил. Тази опасност обаче биде по-късно лесно премахната — открих в друга банка сметка на името на самия Едуард Хайд — и когато смених наклона на почерка си в обратна посока, с което моето второ „аз“ вече имаше и свой подпис, реших, че съм защитен от всякакви удари на съдбата.

Около два месеца преди убийството на сър Денвърз, след като бях излизал на едно от моите поредни походления и се бях върнал в къщи през късните, часове на нощта, на следното утро се събудих с някакво особено усещане. Напразно се оглеждах наоколо, напразно съзерцавах хубавата мебел и високите размери на стаята ми в къщата на площада, напразно познах шарките на завесите над леглото ми и изписаната махагонова рамка. Нещо настоятелно ме караше да мисля, че не съм, където съм, а в малката стая в Сохо — там имах навика да спя в тялото на Едуард Хайд. Усмихнах се на себе си и по свойствения си психологически похват започнах лениво да се ровя в елементите на тази илюзия; както правех това, изпаднах в приятна утринна дрямка. Но ето че в един момент на по-голямо разбуждане зърнах едната си ръка. Ръката на Хенри Джекил, както навярно ти често си забелязвал, беше „профессионална“ по форма и размери — голяма, бяла и приятна на вид. А ръката, която сега видях достатъчно ясно в жълтеникавата светлина на лондонското утро, положена полусвита на чаршафа, беше слаба, жилеста, с изпъкнали кокалчета, бледа и гъсто покрита с косми. Това беше ръката на Едуард Хайд.

Трябва да съм се взирал в нея около половин минута, обзет от почудата на истински глупец, преди ужасът да избухне в мен така внезапен и стряскащ, като звъна на цимбали. Скачайки от леглото, аз се затичах към огледалото. При гледката, която очите видяха, кръвта замръзна, в жилите ми. Да, аз си бях легнал като Хенри Джекил, а се бях събудил като Едуард Хайд! Как може да се обясни това, питах се аз, и после, с нов пристъп на ужас — как може то да се поправи? Утрото беше вече напреднало, слугите шетаха из къщи, а всичките ми лекарства бяха в кабинета: дълго разстояние по стълбището, през задния; вход, през открития двор и дисекционната зала от мястото, където стоях като ударен от гръм. Наистина, можех да покрия лицето си, но каква полза, като не можех да скрия промяната на фигурата си? После с някакво надделяващо чувство на сладостно облекчение си спомних, че слугите ми вече бяха свикнали с влизането и излизането на моето второ „аз“. Облякох бързо, доколкото можех, дрехите за нормалния ми ръст, бързо преминах през къщата, където Бредшо зяпна учудено, като видя господин Хайд по това време на деня и в такова странно одеяние, и десет минути по-късно доктор Джекил си възвърна нормалния вид и навъсил чело, седеше пред закуската си.

Твърде малък апетит имах няя сутрин. Това необяснимо явление, този обрат в моята дотогавашна практика, подобно на Вавилонския пръст вещаеше върху стената моята присъда^[1]. И по-сериозно от всяко започнах да размишлявам върху последиците от двойнственото ми съществуване. Тази част от мене, която имах силното желание да предпочитам, напоследък беше твърде много употребявана и подхранвана; в последно време тялото на Едуард Хайд ми се струваше, че нараства, и когато носех това тяло, кръвта бликаше в мен по-буйно. Започнах да подозирам опасността, че ако това продължи твърде дълго, равновесието в моята натура ще бъде завинаги нарушеното, властта ми над доброволните промени изгубена и характерът на Едуард Хайд ще стане безвъзвратно мой. Силата на лекарството не винаги се проявяваше еднакво. Веднъж, още в самото начало, то напълно отказа да действува. Оттогава бях принуден неведнъж да удвоявам дозата, а един път с риск за живота си трябваше да я утроя. Тъкмо тези редки прояви на несигурност хвърляха дотогава единствената сянка върху моето общо задоволство. Сега обаче, в светлината на инцидента от тази сутрин, аз открих, че докато в

началото трудността беше в това да отхвърля тялото на Джекил, напоследък бавно, но сигурно трудността се прехвърли в другата посока. И така всичко сочеше към следното: полека-лека аз губех власт над моето истинско и добро начало и се превъплъщавах все повече и повече във второто, лошото същество на моята природа.

Чувствувах, че трябва да избера между двете. Моите две природи имаха обща памет, но всички други качества бяха най-неравномерно разпределени между тях. Джекил (който беше съчетание на различни качества), ту с най-чувствително усещане, ту с алчно задоволство гледаше на насладите и авантюри на Хайд. Хайд обаче беше безразличен към Джекил или си спомняше за него както планинският разбойник пещерата, в която се крие от преследвачите си. Джекил проявяваше повече от бащински интерес, Хайд — по-малко дори от синовно безразличие. Да спра избора си на Джекил, значеше да умра за желанията, на които дълго се бях наслаждавал скришно и които напоследък бях заобичал толкова. Да се оставя в ръцете на Хайд, значеше да умра за хилядите интереси и стремежи и с един удар, завинаги, да остана презрян и без приятели. Сделката изглеждаше неравностойна, но на везните трябваше да се постави и друго съображение: докато Джекил щеше силно да страда от огъня на въздържанието, Хайд дори нямаше да съзнава какво е изгубил. Колкото и странни да бяха обстоятелствата, които описвам, тази дилема е стара и обикновена като самия човек: подобни изкушения и беспокойства определят съдбата на всеки подмамен, треперещ грешник и стана така, както с повечето мои събрата — избрах добрата страна и потърсих сили да мога да се придържам към нея.

Да, аз предпочетох възрастния и недоволен доктор, заобиколен от приятели и с достойни пориви в душата, казах решително сбогом на свободата, на сравнителната младост, леката походка, трепетния пулс и скрити удоволствия, на които се наслаждавах в тялото на Едуард Хайд. Направих този избор може би с някаква несъзнателна сдържаност, защото нито напуснах къщата в Сохо, нито унищожих дрехите — на Едуард Хайд, които още висят в кабинета ми. В продължение на два месеца обаче бях верен на решението си. Два месеца водих такъв строг живот, какъвто никога преди не съм водил, и се радвах на компенсацията, която ми даваше успокоената съвест. Но времето започна да заличава силата на беспокойството ми, добродетелните

помисли станаха нещо обикновено, започнаха да ме терзаят болки и силни желания, докато накрая, в един момент на морална слабост, аз отново направих сместа и изпих превръщащото ме лекарство.

Не мисля, че когато един пияница разсъждава върху своя порок, поне веднъж на петстотин пъти може да се стресне от бруталната си физическа безчувственост. Нито пък аз, след като толкова дълго обсъждах положението си, бях осъзнал пълната морална безчувственост и несъзнателна готовност за злини — тези основни черти в характера на Едуард Хайд. И тъкмо от тях бях наказан. Моят демон е бил затворен дълго в клетка и изскочи оттам с рев. Почувствувах, още като взимах лекарството, по-необуздана, по-яростна склонност към злини. Това, предполагам, породи в душата ми бурното нетърпение, с което изслушах любезностите на моята нещастна жертва. Заявявам пред бога, че никой човек със здрав разум не би могъл да бъде виновен за подобно престъпление при толкова жалка провокация и че нанасях удари в не по-съзнателно състояние от това на едно болно дете, което чупи играчката си. Доброволно се бях изчистил от тези уравновесяващи инстинкти, благодарение на което и най-лошият сред нас продължава да се движи със сравнителна устойчивост между изкушенията. А в моя случай да бъда изкушен, макар и най-леко, означаваше да пропадна.

Внезапно духът на ада се пробуди в мен и се развири. Със силно задоволство аз нанасях удари по несъпротивяващото се тяло, вкусвайки наслада при всеки удар. И едва когато умората започна да надделява, внезапно, в разгара на своя делириум, усетих как прободе сърцето ми студената тръпка на ужаса. Разпърсна се някаква мъгла; видях живота си погубен и избягах от мястото на тези ексцесии, едновременно тържествуващ и треперещ, с възнаградена и стимулирана страсть към злото и с желание за живот, събудено в най-висша степен. Изтичах до къщата в Сохо и за да бъде всичко по-сигурно, унищожих документите си. После тръгнах по осветените с лампи улици в същия раздвоен транс на съзнанието: злорадствувах от извършеното престъпление и леконравно замислях други, но въпреки това бързах и се ослушвах за стъпките на отмъстителя. На Хайд почти му се пееше, когато състави лекарството и го изпи в чест на мъртвеца. Адските болки на преобразяването още не бяха престанали да го разкъсват и Хенри Джекил, със стичащи се от разкаяние сълзи,

коленичи и издигна сключени ръце към бога. Булото на моето отдаване на удоволствията беше разкъсано от горе До долу. Видях живота си като на длан: проследих го от годините на детството, когато се разхождах, хванал за ръка баща ми, и през самоотвержения труд, посветен на моята професия, достигах отново и отново до проклетите ужаси на тази вечер. Искаше ми се да крещя високо, със сълзи и молитви търсех да успокоя тълпата зловещи образи и звуци, в която съзнанието ми се надигаше срещу мен, и въпреки всичко между молбите грозният лик на моята злина се взираше в душата ми. Когато силата на това разкаяние започна да стихва, то беше последвано от чувство на радост. Проблемът за моето поведение беше разрешен. Оттогава нататък Хайд стана абсурден: независимо дали желаех, или не, аз вече бях обвързан само с добрата страна на моето съществуване. Как се радвах при мисълта за това, с какво примирение прегръщах отново ограниченията на нормалния живот! С какво искрено отричане затворих завинаги вратата, през която така често бях излизал и влизал, и стъпках ключа в краката си.

На следния ден научих, че убийството се разследва, че вината на Хайд се смята от всички за безспорна и че жертвата е много уважавана от обществото личност. Това беше не само престъпление, това беше трагично безумие. Узнах вестта със задоволство; имах желанието моите добри пориви да бъдат по този начин подкрепени и запазени от ужасите на ешафода. Джекил сега беше опора на моето упование; нека Хайд посмее да се покаже само за миг и всички ще вдигнат ръка да го убият.

Реших в бъдещото си поведение да поправя грешките на миналото и мога с чест да кажа, че решението ми породи много добри дела. Ти самият знаеш през последните месеци на миналата година колко усърдно работех за облекчаване на страданията, знаеш, че направих много за другите и че дните ми минаваха спокойно и почти щастливо за мен. Не бих могъл дори да кажа, че съм се уморил от благодетелния и скромен живот, който водех, обратно — всеки ден му се радвах повече от предишния. Но аз си оставах прокълнат от двойнствеността на моите нужди. И когато първият пласт на покаянието ми се износи, моята долна страна, така дълго задоволявана и така от скоро окована, започна да търси правото си. Не че мечтаех да възкреся Хайд — само мисълта за това би ме стреснала до полууда, —

но в самия себе си бях отново изкушен да поиграя със съвестта си, докато накрая при пристъпи на такова изкушение се чувствувах като най-обикновен потаен грешник.

Всяко нещо обаче има край; идва момент, в който и най-обемистата мярка се препълва, и това мимолетно снизходжение към моето зло окончателно наруши душевното ми равновесие. Все пак не се изплаших: пропадането изглеждаше естествено, като възвръщане към старите дни преди да направя откритието си.

Беше ясен хубав януарски ден: мокра земята, къде то снегът се топеше, но небето безоблачно; Риджънс парк бе огласен от зимното цвърчене на птиците и изпълнен с предпролетни благоухания. Седнах на слънце на една пейка; животното в мен със сладост се зарови в спомените, духовната ми страна бе позадрямала, но обещаваше бъдещо разказание, въпреки че още не беше настроена да започне. В края на краищата, разсъждавах аз, не съм по-различен от другите около мен и се усмихвах, сравнявайки се с останалите, сравнявайки собствената си активна добра воля с лениватата жестокост на хорската немара. И в същия този миг, при тази моя тъщеславна мисъл, ми прилоша, почувствувах ужасно гадене и силни тръпки. Пристъпът ме остави напълно изтощен, а когато на свой ред и изтощението премина, започнах да осъзнавам някаква промяна в характера на мислите си, поголяма смелост, презиране на опасността, разкъсване оковите на задълженията. Погледнах надолу: дрехите ми безформено ви сяха на малките крайници, ръката, която лежеше на коляното, беше жилеста и космата. Отново бях станал Едуард Хайд. Миг преди това изпитвах пълна увереност, че хората около мен ме почитат, че съм заможен, обичан, че масата в дома ми е пригответа за вечеря, а сега бях обикновена набелязана жертва на обществото, преследван, бездомен, известен убиец, пленник на гилотината.

Съзнанието ми се разколеба, но не ми изневери напълно. Много пъти съм наблюдавал, че във втория си образ способностите ми се изострят и духът ми става по-напрегнато подвижен. За неща, за които Джекил не би издържал и би се огънал, Хайд отговаряше напълно на изискванията на момента. Лекарствата се намираха в едно от чекмеджетата в кабинета ми; как можех да стигна до тях? Това беше проблемът, който (стиснал слепоочията си) трябваше да разреша. Вратата на лабораторията бях затворил. Ако опитам да вляза през

къщата, собствените ми слуги ще ме предадат на бесилото. Разбрах, че трябва за това да си послужа с друг човек, и се сетих за Ленин. Как можех да се добера до него? Как да го убедя? Да предположим, че избягна залавянето ми на улицата, как щях да се покажа пред него? И как можех аз, един непознат и неприятен посетител, да убедя известния лекар да нахълта в кабинета на своя колега доктор Джекил? Тогава си спомних, че от моя оригинален образ една черта си оставаше същата — почеркът. Веднъжоловил тази пламнала искрица, пътят, който трябваше да измина, се освети от начало до край.

Нагласих дрехите си колкото можах по-добре, качих се в минаващ файтон и поисках да ме заведе до един хотел на Портланд стрийт, името на който случайно си спомних. При вида ми (който беше наистина комичен, колкото и трагична съдба да криеха тези дрехи) файтонджията не можа да сдържи смяха си. Аз му се озъбих в изблика на катанинска ярост. И усмивката замря на лицето му — за негово щастие и за още по-голямо мое щастие; защото в следващия миг щях да го смъкна от капрата. Като влизах в хотела, аз се огледах наоколо с такова мрачно изражение на лицето, което накара персонала да потрепери; не посмяха дори да разменят поглед, угоднически ме изслушаха и ме въведоха в една от стаите, където ми донесоха, каквото бях поискал за писане. Хайд в своя страх за живота си беше ново за мене същество: разтърсен от прекомерен гняв, напрегнат до предела на готовност за убийство, страстно жадуваш, да причини болка. И все пак това същество беше проницателно; с голяма сила на волята си овладя гнева си, написа своите две важни писма, едното до Ленин, другото до Пуул, и за да бъде сигурен, че ще бъдат непременно изпратени, ги предаде с наставления да ги подадат препоръчани. От този момент нататък той остана през целия ден край камината в стаята, гризейки ноктите си; там обядва, насаме със страховете си, при което келнерът бе очевидно изплашен от погледа му, и когато нощта настъпи, седна в дъното на един закрит файтон да го разкарват насам-натам из улиците на града. Говоря в трето лице, защото не мога да кажа, че това бях аз. Това изчадие на ада нямаше нищо човешко: в него живееше само страх и омраза. И когато накрая помисли, че файтонджията се е усъмнил, освободи файтона и дръзна да върви пеша, облечен в така неподходящите за него дрехи, обект, направо белязан, за да се взират в него ношните минувачи. Низки страсти бушуваха в душата му като

бура. Вървеше бързо, преследван от страховете си, говореше си сам, вмъкваше се в по-бездните, тесни улички, броеше минутите, които още го деляха от полунощ. Една жена го заговори, предлагайки му, струва ми се, кутия със свещи. Той я удари през лицето и тя побягна.

Когато дойдох на себе си у Лениън, ужасът на моя стар приятел навярно ме развълнува; не зная, това беше може би само капка в морето в сравнение с отвращението, което сега изпитвам, припомняйки си тези часове. Бях обладан от нещо различно. Не страхът от бесилката, а ужасът да бъда Хайд ме терзаеше. Укорите на Лениън възприемах в никакво полуусънно състояние, в полуусвияст се прибрах у дома и си легнах. След изтощителния ден спах дълбоко и този сън даже кошмарите, които ме измъчваха, не можеха да нарушият. На сутринта се събудих разтърсен, изгубил сили, но освежен. Все още мразех и се страхувах от мисълта за звяра, който спеше в мене, и, разбира се, не бях забравил страшните опасности, на които бях изложен предишния ден; но аз се намирах отново в дома си, в собствения си дом и близо до моите медикаменти. Задоволството, че съм се отървал, блесна така силно в душата ми, че почти съперничеше на най-ярката надежда.

В отпуснато, спокойно състояние вървях из двора след закуска, поемайки жадно прохладата на въздуха, когато отново ме обхванаха онези неописуеми усещания, които предвещаваха промяната; едва успял да използвам прикритието на моя кабинет, ето че отново започнах да беснея и се вледенявам от страстите на Хайд. Този път ми беше необходима двойна доза, за да дойда в нормалния си вид, ала — о, ужас! — шест часа по-късно, както седях до камината, тъжно загледан в огъня, ужасните болки се появиха отново и лекарството трябваше пак да бъде взето. Накратко казано, от този ден нататък само благодарение, изглежда, на големи усилия като гимнастически упражнения и под непосредственото въздействие на лекарството можех да нося образа на Джекил. По всяко време на деня и нощта получавах предупредителното разтърсване; особено ако спях или задрямвах за миг на стола си, винаги се събуждах като Хайд. От продължителното напрежение на тази неизбежна съдба, от безсънието, на което сега се обричах далеч повече, отколкото съм смятал възможно за един човек, аз се превърнах в отпаднало, съвсем изнемощяло от треска същество, безжизнено слаб и телом, и духом и обзет от една-

единствена мисъл: ужаса от моето друго „аз“. Когато спях или когато въздействието на лекарството отслабнеше, придобивах почти без преобразяване (зашто мъките на преобразяването от ден на ден ставаха по-малко чувствителни) съзнание, което преливаше от представи за насилие, душа, кипяща от безпричинна омраза, и тяло, недостатъчно силно да побере бесуващите енергии на живота. Мощта на Хайд, изглежда, нарастваше със засилващата се болезненост на Джекил. И сега вече омразата, която ги разделяше, беше еднаква и от двете страни. При Джекил това бе въпрос на жизнен инстинкт. Той беше вече видял пълната уродливост на съществото, което споделяше с него някои явления на съзнанието, и беше сънаследник с него до смърт; отвъд тези връзки на известна общност, които от само себе си съставяха най-болезнената част от неговото злочестие, той гледаше на Хайд въпреки всичката му енергия като на нещо не само сатанинско, а и лишено от живот. Това именно беше странното: че тинята на бездната можеше да издига глас и да крещи, че аморфният прах жестикулираше и грешеше, че това, което беше мъртво и нямаше форма, трябваше да сложи под своя власт жизнените дейности. И също така фактът, че този метежен ужас, който го обвързваше по-тясно, отколкото съпруга и по-неспоредствено от окото, лежеше затворен в собствената му плът, където той го чуваше да щепне и го чувствуващ как се бори да бъде роден; и при всеки миг на слабост, и в уюта на дрямката ужасът надделяваше над него и го изтръгваше от живота. Омразата на Хайд към Джекил беше от друго естество. Неговият страх от бесилката го подтикваше непрекъснато да извършва временни самоубийства и да се връща към своето подчинено състояние на своеобразна част от организма, не личност. Но той ненавиждаше тази необходимост, отвращаваше се от уничието, в което Джекил беше изпаднал, и се чувствуващ обиден от неприязната, с която се отнасяха към самия него. Оттук и маймунските шеги, които ми устройваше, драскайки със собствената ми ръка сквернословия по страниците на книгите ми, горейки писмата и унищожавайки портрета на баща ми; *<и наистина, ако не беше страхът му от смъртта, той отдавна би се унищожил сам, за да въвлече и мене в тази гибел.* Но любовта му към живота е прекрасна; ще кажа дори нещо повече — аз, който се поболявам и леденея само при мисълта за него, когато си спомня за унизието и страсти на този двойник-принаденост, и като зная колко

много той се страхува от моята власт да го унищожа чрез самоубийство, улавям се, че го съжалявам.

Безсмислено е, пък и времето не ми достига да продължа това описание. Никой никога не е изпитвал такива страдания, стига вече; но и те, колкото бяха, донесоха не облекчение, а коравосърдечност на душата, известно съгласие с отчаянието. И наказанието ми би продължавало с години, ако не беше последната беда, която ме сполетя и която окончателно ме лиши от собственото ми лице и натура. Моят запас от солта, неподновяван от деня на първия опит, започна да намалява. Пратих да ми вземат нови количества и смесих съставките; последва кипенето, първата промяна на цвета, но не и втората. Изпих медикамента — никакъв резултат. От Пуул ще разбереш как го накарах да обърне целия Лондон, напразно! И сега съм дълбоко убеден, че първото количество, с което съм се снабдил, е било нечисто химически и че именно този неизвестен примес е бил причина за действието на лекарството.

Мина вече около седмица и аз привършвам това изложение под влиянието на последните дози от старата смес. Следователно за последен път Хенри Джекил може да мисли със собствената си глава или да види в огледалото собствения си образ (сега колко тъжно променен!).

Не трябва да отлагам и приключването на моите писания, защото разказът ми се спаси досега от унищожение само поради голямата ми предпазливост, съчетана с голям късмет. Ако спазмите на преобразяването настъпят по време на писане, Хайд ще разкъса листата на парчета, но мине ли известно време, след като съм ги завършил и оставил настррана, неговият чуден egoизъм и ограничаване в рамките на момента вероятно отново ще го спасят от маймунския му бяс. И наистина гибелта, която виене над двама ни, промени и сломи и него. След половин час, когато отново и завинаги ще се въплътя в тази омразна личност, зная, че ще седя в стола си, разтърсен и ридаещ, или ще продължа в крайно, породено от страх напрежение да се ослушвам, да крача нагоре-надолу из стаята (моето последно земно убежище) и да давам ухо на всеки предвещаващ заплаха шум. На бесилката ли ще умре Хайд? Или ще намери сили да се отърве в последния момент? Господ знае, мен не ме е грижа. Това е часът на моята истинска смърт и оттам нататък всичко ще засяга другого, не мен. С тези редове

оставям перото и като запечатвам своята изповед, завършвам живота на нещастния Хенри Джекил.

---

[1] В книгата на пророк Данаил се разказва за пира у халдейския цар Валтасар (Балтазар) във Вавилон, по време на който някаква тайнствена ръка написала на стената думи, вещаещи гибелта на царя; още същата нощ Валтасар бил убит, а царството му завладял Дарий Мидийски. — Б.съв.изд. ↑

Издание:

Робърт Луи Стивънсън
Островът на съкровищата
Доктор Джекил и господин Хайд
„Народна култура“, София, 1975

Английска. Първо издание
Литературна група V
Превела от английски Евгения Паническа-Камова
Редактор Христо Кънев
Художник Стоян Шиндаров
Художник-редактор Васил Йончев
Техн. редактор Александър Димитров
Коректор Емилия Спасова

Дадена за набор 10.III.1975 г. Подписана за печат 25.V.1975 г.
Излязла от печат 10.VI.1975 г. Формат 84×108/32. Печатни коли 18.
Издателски коли 13.87. Цена 1,02

Печат: ДП „Ст. Добрев — Странджата“, Варна

Progress Publishers. Moscow, 1972

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.